

UNIVERZA V MARIBORU
EKONOMSKO-POSLOVNA FAKULTETA

Magistrsko delo

**STANJE OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV IN UČITELJEV
RAČUNOVODSTVA V SLOVENIJI O FORENZIČNEM
RAČUNOVODSTVU IN GOSPODARSKEM KRIMINALU**

**State of awareness of students and teachers of accounting in
Slovenia regarding forensic accounting and economic crime**

Kandidat: Barbara Landeker

Študijski program: Ekonomske in poslovne vede

Študijska usmeritev: Računovodstvo, revizija in davščine

Mentor: doc. dr. Iztok Kolar

Študijsko leto: 2014/2015

Maribor, november 2015

ZAHVALA

Tadej, zahvaljujem se ti za neizmerno podporo in spodbudo pri študiju ter prav tako pri pisanju magistrske naloge. S tvojo pomočjo sem "zavihala rokave" in stopila stopničko višje do uspeha.

Draga starša, hvala, da sta investirala vame in v moje znanje.

POVZETEK

Eden izmed najpomembnejših mehanizmov pri odkrivanju in preprečevanju gospodarskih kaznivih dejanj je forenzično računovodstvo. Na podlagi znanja, ki ga premore forenzični računovodja in orodij, ki se jih poslužuje pri opravljanju dela, pomaga pravosodnim organom pri izvrševanju nalog v kazenskem postopku. Forenzično računovodstvo je v pomoč tudi vodstvenemu organu podjetja pri vzpostavitvi notranjih kontrol ter odkrivanju že nastalih gospodarskih kaznivih dejanjih.

V teoretičnem delu raziskave smo s pomočjo domače in tuje literature predstavili gospodarski kriminal in njegove pravne podlage v Sloveniji. Predstavili smo tudi kakšne so naloge in pristojnosti forenzičnega računovodstva, področje gospodarskega kriminala, ki ga pokriva forenzično računovodstvo, kako se bojuje in katera orodja uporablja pri odkrivanju.

Empirični del raziskave je nameran predvsem razrešitvi problema, saj v Sloveniji ni znano, kakšna je ozaveščenost študentov smeri računovodstva in revizije ter visokošolskih učiteljev in sodelavcev na ekonomskih fakultetah o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu v Sloveniji. V ta namen smo pripravili anketni vprašalnik s trditvami, ki podajajo odgovore na zastavljene hipoteze:

H₁: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₂: Raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₃: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji je nizka.

V vzorcu 1 so zajeti študentje smeri računovodstva in revizije, v vzorcu 2 pa profesorji računovodstva. Anketiranje je potekalo na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru ter Ekonomski fakulteti v Ljubljani.

Po opravljeni analizi vseh odgovorov smo v statističnem programu SPSS dobili zanimive rezultate. Rezultati so namreč pokazali, da so študentje zelo dobro ozaveščeni z vsebino forenzičnega računovodstva in stanjem gospodarskega kriminala. Tudi raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci je visoka. Zavrgli smo vse tri zastavljene hipoteze in prišli do novih spoznanj.

Ključne besede: gospodarski kriminal, forenzično računovodstvo, forenzični računovodja, računovodske prevare, kreativno računovodstvo, davčne utaje, kodeks poklicne etike forenzičnega računovodja

ABSTRACT

One of the most important mechanisms for the detection and prevention of economic crimes is forensic accounting. Based on their knowledge and the instruments that they use in carrying out the work, forensic accountants help judicial authorities in the implementation of tasks in criminal proceedings. Forensic accounting assists the managing body of the company in establishing internal controls and detection of the resulting economic crime.

In the theoretical part of the research, economic crime and its legal basis in Slovenia was presented with the help of domestic and foreign literature. Additionally, the duties and responsibilities of forensic accounting and the scope of economic crime covered by the forensic accounting were presented. Moreover, it was explained how forensic accounting fights economic crime and what instruments it uses in its detection.

The empirical part of the research was designed mainly to solve the problem, since the level of awareness among students of accounting and auditing as well as academics in the economics departments of forensic accounting and economic crime in Slovenia is not known. To this end, we have prepared a questionnaire with assertions that give answers to the hypotheses:

H₁: The level of awareness of the content of forensic accounting among students of accounting and auditing is low.

H₂: The level of awareness on the status of the economic crime among students of accounting and auditing is low.

H₃: The level of awareness of the content of forensic accounting among professors and colleagues at economic faculties in Slovenia is low.

The sample 1 includes students of accounting and auditing and the sample 2 professors of accounting. The poll was conducted at the Economics and Business Faculty of Maribor and the Faculty of Economics of Ljubljana.

After the analysis of all the answers, interesting results were obtained in the statistical program SPSS. The results have shown that students are very well aware of the content of forensic accounting and the state of economic crime. Additionally, the level of awareness of the content of forensic accounting among the academic staff is also high. We rejected all three hypotheses and came up with new findings.

Keywords: economic crime, forensic accounting, forensic accountant, accounting fraud, creative accounting, tax evasion, code of professional conduct forensic accountant

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	Opis področja in opredelitev problema	1
1.2	Namen, cilji in hipoteze raziskave	2
1.2.1	Namen raziskave	2
1.2.2	Cilji raziskave	2
1.2.3	Hipoteze	2
1.3	Potek izvedbe raziskave	2
1.4	Predpostavke in omejitve	3
1.5	Predvidene metode raziskovanja	3
2	OZADJE GOSPODARSKEGA KRIMINALA	5
2.1	Kaj je gospodarski kriminal	5
2.2	Kakšni so vzroki za nastanek kaznivih dejanj	6
2.3	Katere vrste gospodarskega kriminala poznamo	7
2.4	Pravna podlaga gospodarskega kriminala v Sloveniji	12
2.4.1	Zakoni	12
2.4.2	Institucije za odkrivanje in preprečevanje gospodarskega kriminala	13
2.5	Ukrepi kaznivih dejanj	15
3	FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO V BOJU PROTI GOSPODARSKEMU KRIMINALU	17
3.1	Pomen in koncept forenzičnega računovodstva	17
3.2	Naloge forenzičnih računovodij	18
3.3	Vloga forenzičnega računovodstva v boju proti goljufijam	21
3.4	Mehanizmi s katerimi forenzični računovodja odkriva in preprečuje kazniva dejanja	22
3.4.1	Benfordov zakon	22
3.4.2	Računalniško podprta revizijska orodja – CAAT	23
3.4.3	Podatkovno rudarjenje	24
3.4.4	Primerjalne analize	25
3.4.5	Teorija relativnega faktorja velikosti	25
3.5	Katera kazniva dejanja lahko preiskujemo s pomočjo forenzičnega računovodstva	25
3.5.1	Računovodske prevare in kreativno računovodstvo	25
3.5.2	Davčne utaje	28
3.5.3	Gospodarske prevare	29
3.6	Potrebna znanja forenzičnega računovodje	30
3.6.1	Vedenja in znanja forenzičnega računovodje	30
3.6.2	Kodeks poklicne etike forenzičnega računovodje	32
4	RAZISKAVA OZAVEŠČENOSTI O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU IN GOSPODARSKEM KRIMINALU	34
4.1.1	Predstavitev raziskave	34
4.1.2	Namen raziskave	34
4.1.3	Cilji raziskave	34
4.1.4	Potek raziskave	34
4.1.5	Omejitve raziskave	35
4.2	Predstavitev in analiza rezultatov	35
4.2.1	VZOREC 1: Študentje smeri računovodstva in revizije	35
4.2.2	Primerjava znotraj vzorca študentov smeri računovodstva in revizije	43
4.2.3	VZOREC 2: Profesorji računovodstva	48
4.2.4	Primerjava znotraj vzorca profesorjev računovodstva	53
4.2.5	Primerjava med vzorcema (študentje vs. profesorji)	55

4.3	Preverjanje hipotez	56
4.3.1	Preverjanje H_1	56
4.3.2	Preverjanje H_2	57
4.3.3	Preverjanje H_3	58
4.4	Sklepne ugotovitve poglavja	60

5	SKLEP	61
----------	--------------	-----------

LITERATURA IN VIRI	63
---------------------------	-----------

KAZALO TABEL

TABELA 1: OBRAVNAVANA GOSPODARSKA KAZNIVA DEJANJA V LETU 2013 IN 2014	11
TABELA 2: BENFORDOVA PORAZDELITEV PRVE ŠTEVKE	22
TABELA 3: OSEBNE ZNAČILNOSTI FORENZIČNEGA RAČUNOVODJE	30
TABELA 4: OSNOVNA STATISTIKA VZORCA ŠTUDENTOV	35
TABELA 5: SEZNANJENOST ŠTUDENTOV S POJMOM FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO	36
TABELA 6: SEZNANJENOST ŠTUDENTOV S POJMOM FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO NA LESTVICI	37
TABELA 7: PODANO MNENJE O OZAVEŠČENOSTI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA MED ŠTUDENTI	37
TABELA 8: PRIKAZ STOPNJE OZAVEŠČENOSTI O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU MED ŠTUDENTI Z RAZLIČNIMI STATISTIČNIMI METODAMI	38
TABELA 9: OPISNE STATISTIKE OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA	39
TABELA 10: OPISNA STATISTIKA TRDITEV S KATERIMI MERIMO VPLIV POUČEVANJA NA POZNAVANJE FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA PRI ŠTUDENTIH	41
TABELA 11: OPISNA STATISTIKA OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O STANJU GOSPODARSKEGA KRIMINALA	42
TABELA 12: PREVERJANJE SPREMENLJIVK MED ŠTUDENTI GLEDE NA FAKULTETO Z MANN-WHITNEY TESTOM	43
TABELA 13: PREVERJANJE SPREMENLJIVK MED ŠTUDENTI GLEDE NA FAKULTETO S T-TESTOM	44
TABELA 14: PREVERJANJE OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU MED FAKULTETAMA Z MANN-WHITNEY TESTOM	44
TABELA 15: PREVERJANJE OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU MED FAKULTETAMA S T-TESTOM	45
TABELA 16: PREVERJANJE SPREMENLJIVK MED ŠTUDENTI GLEDE NA STOPNJO ŠTUDIJA Z MANN-WHITNEY TESTOM	46
TABELA 17: PREVERJANJE OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA GLEDE NA STOPNJO ŠTUDIJA Z MANN-WHITNEY TESTOM	47
TABELA 18: SPERMANOV KOEFICIENT KORELACIJE	47
TABELA 19: OSNOVNA STATISTIKA VZORCA PROFESORJEV RAČUNOVODSTVA	48
TABELA 20: SEZNANJENOST PROFESORJEV S POJMOM FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO	49
TABELA 21: SEZNANJENOST PROFESORJEV S POJMOM FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO	49
TABELA 22: PODANO MNENJE O OZAVEŠČENOSTI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA MED PROFESORJI	49
TABELA 23: PRIKAZ STOPNJE OZAVEŠČENOSTI O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU MED PROFESORJI Z RAZLIČNIMI STATISTIČNIMI METODAMI	50
TABELA 24: OPISNE STATISTIKE OZAVEŠČENOSTI PROFESORJEV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA	51
TABELA 25: OPISNA STATISTIKA TRDITEV S KATERIMI MERIMO VPLIV POUČEVANJA NA POZNAVANJE FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA PRI PROFESORJIH	52
TABELA 26: PREVERJANJE SPREMENLJIVK MED PROFESORJI GLEDE NA FAKULTETO Z MANN-WHITNEY TESTOM	54
TABELA 27: PREVERJANJE OZAVEŠČENOSTI PROFESORJEV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA MED FAKULTETAMA S T-TESTOM	54
TABELA 28: PREVERJANJE SPREMENLJIVK MED ŠTUDENTI IN PROFESORJI S T-TESTOM	55

TABELA 29: PRIKAZ OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA	56
TABELA 30: PRIKAZ OZAVEŠČENOSTI O STANJU GOSPODARSKEGA KRIMINALA MED ŠTUDENTI	57
TABELA 31: PRIKAZ OZAVEŠČENOSTI PROFESORJEV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA	59

KAZALO SLIK

SLIKA 1: HISTOGRAM IN KRIVILJA PORAZDELITVE OZAVEŠČENOSTI O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU NA FAKULTETI MED ŠTUDENTI.....	38
SLIKA 2: HISTOGRAM IN KRIVULJA PORAZDELITVE OZAVEŠČENOSTI O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU MED PROFESORJI.....	50
SLIKA 3: HISTOGRAM IN KRIVULJA PORAZDELITVE OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA.....	57
SLIKA 4: HISTOGRAM IN KRIVULJA PORAZDELITVE OZAVEŠČENOSTI ŠTUDENTOV O STANJU GOSPODARSKEGA KRIMINALA	58
SLIKA 5: HISTOGRAM IN KRIVULJA PORAZDELITVE OZAVEŠČENOSTI PROFESORJEV O VSEBINI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA.....	59

1 UVOD

1.1 Opis področja in opredelitev problema

Gospodarski kriminal spremlja poslovni svet na vseh korakih in se mu ni mogoče nikjer izogniti, lahko pa ga preprečimo s pomočjo pravnih, strokovnih in poslovno-moralnih norm. Pomembno je, da si vsako podjetje zgradi tudi svoj preventivni mehanizem, ki bo preprečil nastajanje gospodarskega kriminala in drugih nedovoljenih dejanj. Da pravočasno preprečimo nastajanje kriminala in drugih nedovoljenih dejanj je v podjetju potrebno profesionalno poslovanje in upravljanje ter zavzetost za skrbno razvidovanje dogajanja in stanja, poslovno-organizacijski red, ozaveščanje zaposlenih o etičnem in moralnem vedenju ter ustrezen notranji nadzor nad poslovanjem podjetja (Koletnik, 2008, str. 37-38).

Strokovnjaki iz področja računovodstva so prepričani, da se številna nedovoljena dejanja izvajajo s pomočjo računovodenja. Da bi preprečili in odpravili nezakonita dejanja, ki povzročajo škodo na račun podjetja ter bogatenje posameznikov na račun drugih oseb, razkrili manipulacije v računovodstvu in financah, so v Sloveniji posebej za to izurjeni veščaki t. i. forenzični računovodje (Račič & Kolar, 2013, str. 58).

Škandali, ki so sprožili velike gospodarske izgube v podjetjih in zmanjšali zaupanje v opravljanje strokovnega dela računovodij so hkrati ustvarili potrebo po novem poklicu t. i. forenzično računovodstvo. Forenzično računovodstvo je posebna disciplina v katero se največkrat podajo zunanji in notranji revizorji, računovodje, kriminalisti, davčni inšpektorji itd., saj se pri svojem delu srečujejo z gospodarskim kriminalom (Koletnik, 2013, str. 8). Začetki forenzičnega računovodstva v Sloveniji segajo v drugo polovico prejšnjega stoletja in predstavljajo dokaj mlado vedo, a je kljub temu njegova vloga postala kar hitro pomembna pri delu pravosodnih organov, ki odkrivajo in se soočajo s kriminalnim dejanjem na področju računovodenja (Kolar, Taškar Beloglavec, & Taškar Beloglavec, 2014, str. 42). Razvoj forenzičnega računovodstva kot samostojne vede je povzročilo pomanjkanje posebnih znanj in izkušenj pri poklicih, kot so zunanji in notranji revizorji, davčni revizorji in inšpektorji ter računovodjih. Forenzično računovodstvo se ukvarja s presojanjem resničnega in poštenega obravnavanja gospodarskih kategorij v poslovnih listinah, poslovnih razvidih in računovodskih sporočilih za sodne, poslovodne in druge potrebe (Koletnik, 2008, str. 57).

Avtorji Efiang E.J. (2013) in Elitas, Karakoc & Gorgulu (2013) so v svojih raziskavah predstavili problematiko ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu v ciljni državi. Prišli so do spoznanja, da bi z intenzivnejšim usposabljanjem forenzičnega računovodstva ustvarili pozitivne učinke na stroko in ustvarili inovacijski učinek v računovodskem poklicu. Tudi Slovenija se sooča s podobno problematiko kot omenjeni raziskavi. V magistrskem delu poskušamo razrešiti problem raziskave, saj v Sloveniji ni znano, kakšna je ozaveščenost študentov smeri računovodstva in revizije ter visokošolskih učiteljev in sodelavcev na ekonomskih fakultetah o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu v Sloveniji.

1.2 Namen, cilji in hipoteze raziskave

1.2.1 Namen raziskave

Namen raziskave je raziskati ozaveščenost o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu med študenti smeri računovodstva in revizije ter visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji.

1.2.2 Cilji raziskave

Cilji v teoretičnem delu raziskave so:

- S pomočjo domače in tuje strokovne literature raziskati pojmovanje forenzičnega računovodstva.
- Predstaviti kako v tujini pisci predstavljajo vlogo forenzičnega računovodstva pri odkrivanju gospodarskega kriminala.
- Raziskati področje gospodarskega kriminala, ki so ga povzročili zaposleni v računovodsko finančnih službah.

Cilji v empiričnem delu raziskave so:

- Odgovoriti na vprašanje, kakšna je raven ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu v Sloveniji med študenti smeri računovodstva in revizije ter visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah.

1.2.3 Hipoteze

Na podlagi raziskave Efiang E.J. (2013) postavljamo sledeče hipoteze:

H₁: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₂: Raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₃: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji je nizka.

1.3 Potek izvedbe raziskave

Magistrsko delo je razdeljeno na pet delov. V prvem, uvodnem poglavju opredeljujemo proučevano problematiko in predstavljamo načrt raziskave na podlagi ciljev in hipotez.

V drugem delu podrobneje predstavljamo gospodarski kriminal, kaj je gospodarski kriminal, kakšni so vzroki za nastanek kaznivih dejanj, katere vrste gospodarskega

kriminala poznamo, pravno podlago gospodarskega kriminala v Sloveniji in kakšni so ukrepi kaznivih dejanj.

V tretjem delu predstavljamo kako se forenzično računovodstvo bojuje proti kriminalu. S pomočjo podkrepljene teorije nas je v okviru forenzičnega računovodstva zanimalo predvsem pojmovanje dejavnosti forenzičnega računovodstva, kakšne so naloge forenzičnih računovodij, kakšna je vloga forenzičnega računovodstva v boju proti goljufijam, s katerimi mehanizmi forenzični računovodja odkriva in preprečuje kazniva dejanja, katera kazniva dejanja lahko preiskujemo s pomočjo forenzičnega računovodstva in potrebna znanja, ki jih mora osvojiti forenzični računovodja za uspešno delo v boj proti gospodarskemu kriminalu.

V četrtem delu predstavljamo raziskavo, ki temelji na podlagi predhodno opravljene raziskave v Nigeriji, katerega avtor dela je Efiog E.J. (2013). Delno kombiniramo raziskavo tudi s koristnimi podatki raziskave, ki so jo opravili Elitas, Karakoc & Gorgulu (2015) v Turčiji. Podatke za našo raziskavo smo zbrali s pomočjo anketnih vprašalnikov, ki smo jih povzeli po omenjenih raziskavah. Podatke za hipotezo H_1 in H_2 smo zbrali s pomočjo odgovorov na anketni vprašalnik, ki so ga rešili 2. in 3. letniki dodiplomskega študija ter 1. in 2. letniki podiplomskega študija smeri računovodstvo in revizija. Podatke za hipotezo H_3 smo zbrali s pomočjo odgovorov na anketni vprašalnik, ki so ga rešili visokošolski učitelji in sodelavci na Ekonomski fakulteti v Ljubljani ter Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru.

Raven ozaveščenosti je konstrukt, ki je merjen z več trditvami postavljenimi v anketnem vprašalniku. S pomočjo Likertove lestvice smo izmerili stališče ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu.

1.4 Predpostavke in omejitve

V magistrskem delu se osredotočamo na ozaveščenost o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu v Sloveniji med anketiranimi v izbranem vzorcu. V ta namen smo preučili dostopno literaturo v slovenščini ter prav tako tujo strokovno literaturo. V drugem poglavju, kjer opisujemo ozadje gospodarskega kriminala smo se omejili na veljavno zakonodajo Republike Slovenije.

V praktičnem delu magistrske naloge je izvedena raziskava na podlagi anketiranja študentov 2. in 3. letnikov dodiplomskega študija ter 1. in 2. letnikov podiplomskega študija računovodstva in revizije ter med visokošolskimi učitelji in sodelavci na Ekonomski fakulteti v Ljubljani ter Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru. Raziskava je omejena le na Slovenijo. Pri anketirancih smo se omejili na Ekonomsko fakulteto v Ljubljani in Ekonomsko-poslovno fakulteto v Mariboru.

1.5 Predvidene metode raziskovanja

Prvi del predstavlja teoretični del, kjer smo zbirali, proučevali, analizirali in primerjali vse potrebne informacije s pomočjo domače in tuje literature, obstoječih raziskav, študij, znanstvenih člankov, publikacij itd. Pomembno je, da izvemo o pojmovanju

dejavnosti forenzičnega računovodstva, kakšne so naloge forenzičnega računovodja in njegove osnovne veščine, kje so potrebe po forenzičnem računovodstvu, kako pripomore forenzično računovodstvo pri preprečevanju in odkrivanju goljufij ter potrebna znanja za uspešno delo. Za jasno sliko o okolju kjer deluje forenzični računovodja smo pridobili informacije tudi o gospodarskem kriminalu v Sloveniji, kakšne so njegove značilnosti, katere vrste poznamo, vzroki za nastanek, kakšne so pravne podlage gospodarskega kriminala in njegovi ukrepi. Kjer navajamo teorijo in definiramo pojme se poslužujemo deskriptivne metode. Ob povzemanju stališč in mnenj raznih avtorjev uporabljamo metodo kompilacije. Uporabljamo tudi komparativno metodo, kjer primerjamo zapise večih različnih avtorjev.

V drugem, empiričnem delu smo zbrali podatke z uporabo vprašalnika, kot raziskovalnega inštrumenta o ozaveščenosti forenzičnega računovodstva in gospodarskega kriminala. Dobljene podatke smo analizirali s pomočjo statističnega programa SPSS in tako uporabili kvantitativno empirično raziskavo. Za prikazovanje podatkov smo uporabili grafično in tabelarično metodo.

Hipoteze smo preverili z naslednjimi metodami:

H_1 , H_2 in H_3 : Podatke za hipoteze smo zbrali z anketnim vprašalnikom, kjer so anketiranci svoje mnenje podali na Likertovi lestvici. Zbrane podatke smo kasneje analizirali s pomočjo programa SPSS. Poslužili smo se univariatne analize, natančnejše naslednjih statističnih metod: frekvenčna porazdelitev, aritmetična sredina, analiza variance in standardni odklon. Preden smo sestavili konstrukte smo naredili še faktorsko in reliabilnostno analizo.

2 OZADJE GOSPODARSKEGA KRIMINALA

2.1 Kaj je gospodarski kriminal

Gospodarski kriminal je oblika specifičnih kriminalnih dejanj, kjer storilci storijo kaznivo dejanje pri gospodarskem poslovanju, ogrožajo premoženje ali druge dobrine, ki so v lasti gospodarskih subjektov, družbene skupnosti ali države. Posledice gospodarskega kriminala največkrat niso vidne in zaznane direktno, odkriti jih je mogoče le pri pregledu poslovanja gospodarskih subjektov, z anonimnimi prijavi ali pa se razkrijejo naključno (Lamberger, 2009). Ena izmed slabosti pri odkrivanju gospodarske kriminalitete je njeno neprestano spreminjanje civilizacijskega razvoja in gospodarstva, saj le ta povzroča nastanek novih oblik gospodarske kriminalitete. Posledica tega je visoka raven zahtevnosti postopkov odkrivanja in zapleteno preiskovanje, saj njegovo širjenje postaja nenadzorovano (Bohinc, 2003, str. 25). Razlogi za gospodarski kriminal se lahko pojavijo v podjetjih, pri organih oblasti, državnih in drugih upravah, skladih, zavodih ter drugje, kjer se načrtno ustvarijo nepravilna dejanja (Koletnik & Kolar, 2008, str. 36).

Edwin Sutherland je v 20. stoletju med prvimi definiral pojem gospodarskega kriminala. Definiral ga je kot "kriminal belih srjca", saj so kazniva dejanja storile največkrat ugledne osebe visokih družb, ki so prav zaradi tega ostale neodkrite in nekaznovane (Sutherland, 1983). Njegovo teorijo je nadaljeval Donald R. Creese in dalje raziskoval gospodarski kriminal, katerega glavni povzročitelji so vodilni na pozicijah. Po njem je znan trikotnik prevar, ki ga je definiral kot izid priložnosti, pritiskov in racionalizacije (Koletnik & Kolar, 2008, str. 33). Gary Green na podlagi svoje teorije o gospodarskem kriminalu odlično dopolnjuje Sutherlandovo definicijo z novim izrazom "poklicni kriminal" in predstavlja vsako kaznivo dejanje, ki je bilo storjeno preko priložnosti, ustvarjene v okviru legalne dejavnosti. Gospodarski kriminal je razdelil na štiri podskupine (Kresnik, 2010):

- Organizacijski poklicni položaj, predstavlja zločine nastale zaradi koristi organizacije in delodajalcev v njej.
- Poklicni kriminal položaja, kjer so storilci kaznivih dejanj povezani z državnimi in vladnimi institucijami in imajo neposredni vpliv na oblikovanje zakonov.
- Strokovni poklicni kriminal, vsebuje kazniva dejanja zoper zlorabe strokovnega zaupanja.
- Individualni poklicni položaj, obsega vsa ostala neomenjena kazniva dejanja.

Tako v domači kot tudi v tuji literaturi najdemo različne definicije gospodarskega kriminala, ki jih je potrebno pravilno locirati. Koletnik in Kolar (2008) navajata »... da so gospodarsko kriminalna dejanja tista dejanja, pri katerih oseba (poslovođnik na vrhovni, srednji ali izvedbeni ravni oziroma drug sodelavec), v katero imamo zaupanje in/ali ima tudi moč, zlorabi prvine podjetja (delovno silo, delovna sredstva, predmete dela ali storitve drugih) zase ali za koga drugega oziroma zlorabi dane pristojnosti v podjetju«. Tudi prof. dr. Janez Pečar se je ukvarjal z vprašanjem gospodarskega kriminala, ki pravi da je »moralno – etično, poklicno deviantno in kriminalno vedenje

posameznikov iz določenih, navadno višjih plasti družbe, ki v razgibanem družbeno-gospodarskem življenju opravljajo dejanja, ki pogosto pomenijo zvijačo in protipravno prilaščanje raznih dobrin in vrednosti« (Pečar, 1973). Tuji avtorji poimenujejo prevaro oziroma preslepitev za vse vrste gospodarskega kriminala in definirajo takole:

- Je preprosto "kraja s triki" (Udoayang & James, 2004, str. 279).
- Je človeško prizadevanje, ki vključuje prevaro z namenskim naklepom, intenzivno željo po kršitvi zaupanja in tveganje prijeteja (Ramamoorti & Olsen, 2007, str. 53).
- Je namerno dejanje, ki ga storijo ljudje s pomočjo prevare in zavajanja (Ramamoorti, 2008).

Če povzamemo mnenja omenjenih avtorjev in tudi tistih, ki jih nismo posebej izpostavili, je gospodarski kriminal namerno storjeno dejanje, katerega posledica je škoda v različnih oblikah. Njegove oblike so izredno raznolike in zapletene, zato je težko prikazati samo eno opredelitev kaj je gospodarski kriminal.

2.2 Kakšni so vzroki za nastanek kaznivih dejanj

Vzroki za nastanek kaznivih dejanj so posledica človeškega ravnanje v smislu pridobivanja vedno novih vrst dobrin in bogastva, kljub temu, da niso več potrebna za preživetje. Takšno vedenje in ravnanje človeka bi lahko poimenovali tudi pohlep (Lamberger, 2009, str. 24).

Številne teorije se ukvarjajo s pojasnjevanjem vzrokov, ki nas privedejo do nastanka kaznivega dejanja. Izhajamo iz treh teorij, sociološke teorije, biološke teorije in psihološke teorije. Vsaka teorija ima svoje argumente, ki se v določenih okoliščinah izkažejo kot pravilne (Koletnik & Kolar, 2008, str. 39-40):

- a) **Sociološka teorija:** vzroki za nastanek kaznivih dejanj po sociološki teoriji se pojavljajo v slabi izobrazbi, revščini, neustreznih bivalnih razmerah, neustrezni socializaciji, razbitih družinah, delikventnih vrstnikih, slabem starševstvu, v družinskih težavah in v kriminogenem družbenem okolju. Vzrok za nastanek kaznivih dejanj so del družbenega okolja v katerem odraščča posamezen človek.
- b) **Biološka teorija:** vzroki za nastanek kriminalnega dejanja so po biološki teoriji v telesu posameznika. Pod biološko teorijo spadajo teorije dednosti in kriminalitete, konstrukcijske teorije, drugačnosti in telesne okvare. S pomočjo medicine lahko nadziramo in obvladujemo nezaželeno vedenje ljudi.
- c) **Psihološka teorija:** ključnega pomena za nastanek kriminalnega vedenja psihološke teorije so duševne in čustvene težave, ki se največkrat odkražajo v obliki agresivnosti in avtoritativnosti.

Vzroke za začetek gospodarskega kriminala je potrebno najprej iskati v podjetju. Možnost za prevare in zlorabe se v podjetjih začne s konflikti med zaposlenimi ali v organizaciji, neredom in neučinkovitostjo notranjega nadzora, neetičnostjo poslovodij, finančno nedisciplino in drugimi razlogi (Žgajnar, 2010, str. 8-9). MSR 240 (2009, str. 17-18) našteva tri pogoje za nastanek prevare oziroma goljufije:

- Pobuda ali pritisk na poslovodstvo, zunaj ali znotraj organizacije, za doseg pričakovanega cilja zaradi poslovnega ali finančnega izida.
- Notranjemu nadziranju se je mogoče izogniti, ker je posameznik mnenja, da mu zaupajo ali ker pozna pomankljivosti notranjega nadzora.
- Prevarantsko dejanje je preiščeno zaradi nagnjen, značaja ali niza neetičnih vrednot nekaterih posameznikov.

Storilci v podjetjih so lahko vsi zaposleni od najnižjega delavskega nivoja do najvišjega top managementa, saj se nanašajo na mentaliteto, zavest in osebne karakteristike vsakega posameznika. Goldman (2010) deli storilce kaznivih dejanj na tiste, ki prevare storijo pogosto oziroma občasno, tiste ki to storijo zaradi vznemirjenja in adrenalina ter na tiste, ki kaznivo dejanje storijo iz obupa.

Še eden izmed vzrokov, ki omogoča številna kazniva dejanja zlorab in škodljivega delovanja posameznikov je prav gotovo neurejena zakonodaja. Pomankljivosti v zakonodaji predstavljajo veliko družbeno škodo in slab ugled državi ter lahko privede do izrednih razmer, kot so korupcija, odtujevanje državnega premoženja, odtujevanje gospodarskih potencialov itd. (Leban, 2009).

2.3 Katere vrste gospodarskega kriminala poznamo

Preden opredelimo vrsto kaznivega dejanja in zanj predpišemo sankcije je v samem začetku potrebno ločiti med napako in prevaro. Napaka je nenamerno dejanje in je posledica nestrokovnosti, neznanja ali površnosti. Pri prevari pa gre za namerno dejanje storjeno zaradi koristi zase ali za koga drugega (Kolar, Taškar Beloglavec, & Taškar Beloglavec, 2014, str. 38). Vrste gospodarskega kaznivega dejanja v Republiki Sloveniji opredeljuje Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ-1UPB2). V njem so zapisana vsa protiprava dejanja, ki jih zakon zaradi njihove nevarnosti določa kot kazniva dejanja ter prav tako določa njihovo kazen. Poznavanje vrste in vsebine gospodarskih kaznivih dejanj nam lahko olajša njihovo prepoznavanje in hitrejšo ukrepanje.

Najpomembnejše vrste kaznivih dejanj, njihovi znaki in predpisane kazni (KZ-1UPB2):

Poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja (209. člen) – Protipravna pridobitev premoženjske koristi, ki je bila zaupana v zvezi z zaposlitvijo ali pri opravljanju dolžnosti. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta, velika škoda se kaznuje z zaporom od enega do osem let.

Goljufija (211. člen) – Pridobitev protipravne premoženjske koristi zase ali za koga drugega, lažna prikazovanja in prekrivanja dejanskih okoliščin. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z denarno ali zaporno kaznijo do enega leta, velika škoda se kaznuje z zaporom od enega do deset let.

Protipravno omejevanje konkurence (225. člen) – Kršitev prepovedi omejevalnih sporazumov med podjetji, zloraba prevladujočega položaja podjetij, ustvarjanje prepovedane korupcije podjetjem in s tem preprečevanje ali oviranje dela konkurenčnih podjetij. S tem se omogoči nastanek protipravne premoženjske koristi ali

škode drugega podjetja. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.

Povzročitev stečaja z goljufijo ali nevestnim poslovanjem (226. člen) – Namerno poslabšanje svojega premoženjskega stanja ali stanja drugega dolžnika s sklepanjem lažne pogodbe o dolgu, priznavanje neresničnih terjatev, prekrivanjem, uničevanjem ter spreminjanjem poslovne knjige in listine. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let, velika škoda se kaznuje z zaporom od enega do osem let.

Oškodovanje upnikov (227. člen) – Povzročitev premoženjske škode drugim upnikom ali jih na drug način izigra z namenom spraviti sebe ali drugega upnika v ugodnejši položaj. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom do petih let.

Poslovna goljufija (228. člen) – Pridobitev premoženjske koristi ali nastanek premoženjske škode za stranko oziroma koga drugega s preslepitvijo pri sklenitvi ali izvajanju pogodbe s prikazovanjem, da bodo izpolnjene obveznosti ali s prekrivanjem neizpolnitve obveznosti. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z denarno ali zaporno kaznijo do enega leta, velika škoda se kaznuje z zaporom od enega do deset let.

Goljufija na škodo Evropske unije (229. člen) – Izognitev odhodkov z lažnimi, nepravilnimi ali nepopolnimi izjavami ali dokumenti, nerazkritje podatkov, ponaverbe ali neupravičeno oziroma neustrezno zadrževanje sredstev proračuna Evropske unije ali sredstev, ki jih upravlja Evropska unija. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z zaporom od treh mesecev do treh let, velika škoda se kaznuje z zaporom od enega do osem let.

Preslepitev pri pridobitvi in uporabi posojila ali ugodnosti (230. člen) – Pridobitev posojila, investicijskih sredstev, subvencij ali kakšne druge ugodnosti za opravljanje gospodarske dejavnosti, kljub temu, da ne izpolnjuje zahtevanih pogojev in predloži neresnične ali nepopolne podatke o premoženjskem stanju, bilancah, dobičku, izgubi ali pa te podatke zamolči. Kazen: Škoda se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do treh let.

Preslepitev pri poslovanju z vrednostnimi papirji (231. člen) – Pri trgovanju z delnicami, drugimi vrednostnimi papirji ali finančnimi inštrumenti se lažno prikaže premoženjsko stanje, podatke o dobičku ali izgubi ali druge podatke pomembe pri objavi letnega poročila in s tem zapelje eno ali več oseb, da jih kupijo, prodajo oziroma poslujejo na kakšen koli drug način. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let, velika škoda se kaznuje z zaporom do petih let.

Preslepitev kupca (232. člen) – Razpečavanje izdelkov z oznako, v kateri so podatki, ki ne ustrezajo vsebini, vrsti, izvoru ali kakovosti blaga, kot se domneva ali razpečava brez oznake, kljub temu, da je oznaka predpisana. Sklepanje pogodb z lažnimi navedbami o dobavnem roku ali načinu izpolnitve obveznosti. Lažna objava cene blaga oziroma kakšnega drugega lažnega oglasa. Kazen: Škoda se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do dveh let.

Ponareditev ali uničenje poslovnih listin (235. člen) – Vpisovanje lažnih podatkov ali izpust kakšnega pomembnega podatka v poslovnih knjigah, spisih ali drugih poslovnih

listinah in evidencah, ki so pomembne za poslovni promet z drugimi pravnimi ali fizičnimi osebami ali pa so namenjena za odločitev v zvezi z gospodarsko ali finančno dejavnostjo. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom do dveh let.

Izdaja in neupravičena pridobitev poslovne skrivnosti (236. člen) – Neupravičeno sporočanje ali izročanje podatkov drugi osebi, ki so poslovna skrivnost (listine in podatki, ki so pomembni pri poslovanju). Kazen: Majhna škoda se kaznuje z zaporom do treh let, velika škoda se kaznuje z zaporom do petih let.

Zloraba informacijskega sistema (237. člen) – Neupravičen vstop ali vdor v informacijski sistem, neupravičena uporaba, spreminjanja, preslikava, prenašanje, uničenje ali vnos neustreznih podatkov v informacijski sistem, oviranje prenosa podatkov ter prestreganje podatkov. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom do petih let.

Zloraba notranje informacije (238. člen) – Pridobitev premoženjske ali druge koristi sebi ali komu drugemu s posredovanjem notranje informacije, ki lahko pomembno vpliva na ceno vrednostnega papirja ali drugega finančnega instrumenta. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom do petih let.

Zloraba trga finančnih instrumentov (239. člen) – Pridobitev protipravne premoženjske koristi s sklepanjem posla ali izdajanjem naročila za trgovanje z napačnimi ali zavajajočimi predstavami glede ponudbe, povpraševanja ali cene finančnega instrumenta. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z zaporom do treh let, velika škoda se kaznuje z zaporom do petih let.

Zloraba položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti (240. člen) – Zloraba svojega položaja ali danega zaupanja, prekoračitev pravice ali opustitev dolžnosti, ki jih ima na podlagi zakona ali drugega predpisa za pridobitev sebi ali komu drugemu protipravno premoženjsko korist ali premoženjsko škodo. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporno kaznijo do osem let.

Nedovoljeno sprejemanje daril (241. člen) – Sprejemanje zase ali za koga drugega nedovoljene nagrade, darila ali kakršne koli druge koristi ter dajanje obljub ali ponodb. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let ter odvzemom prejetih nagrad, daril ali kakršnih koli drugih koristi.

Nedovoljeno dajanje daril (242. člen) – Ponujanje ali dajanje nedovoljenih nagrad, daril ali kakršnih koli drugih koristi, da bi sebi ali komu drugemu pridobil neupravičene ugodnosti. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let ter odvzem danih nagrad, daril ali kakršnih koli drugih koristi in se vrnejo tistemu, ki jih je dal.

Ponarejanje denarja (243. člen) – Ponarejanje denarja in/ali spravljanje ponarejenega denarja v obtok. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do osmih let. Če gre za veliko količino ali veliko premoženjsko vrednost ponarejenega denarja se kaznuje z zaporom od enega do deset let. Ves ponarejen denar se odvzame.

Ponarejanje in uporaba ponarejenih vrednotnic ali vrednostnih papirjev (244. člen) – Ponarejanje kolekov, poštних znamk ali drugih vrednostnih papirjev ter spreminjanje le teh. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom od enega do osem let, v kolikor gre za veliko količino vrednostnih papirjev do deset let. Ponarejeni vrednostni papirji se odvzamejo.

Pranje denarja (245. člen) – Razpolaganje z denarjem pridobljenim s kaznivim dejanjem, sprejemanje tega denarja, zamenjava, hranjenje, uporaba pri gospodarski dejavnosti, zakritje ali poskus zakritja njegovega izvora. Kazen: Škoda se kaznuje z denarno in/ali zaporno kaznijo do deset let ter odvzem pridobljenega denarja in premoženja.

Uporaba ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva (247. člen) – Pridobitev premoženjske koristi z uporabo ponarejene kreditne kartice ali plačila, namestitve na aparat za vplačila s kartico ali bančni avtomat napravo za preslikavanje zapisa kartice. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z zaporom do petih let, velika škoda se kaznuje z zaporom od enega do osem let.

Izdelava, pridobitev in odtujitev pripomočkov za ponarejanje (248. člen) – Izdelava, hranjenje, prenašanje, prodajanje, pridobivanje ali uporaba pripomočkov za ponarejanje. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom do dveh let, pripomočki za ponarejanje se odvzamejo.

Davčna zatajitev (249. člen) – Izognitev plačilu davkov, prispevkov ali drugih finančnih obveznostih pravnih ali fizičnih oseb, prikazovanje lažnih podatkov o pridobljenih odhodkih, stroških, predmetih, blagu ali drugih podatkov, ki vplivajo na ugotovitev davkov in privedejo do večje premoženjske koristi ter neupravičeno vrnjen davek v Republiki Sloveniji ali drugih državah članicah Evropske unije. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom od enega do osem let.

Tihotapstvo (250. člen) – Prenašanje blaga čez carinsko črto Evropske unije izogibajoč se ukrepom carinskega nadzorstva. Kazen: Majhna škoda se kaznuje z denarno kaznijo in zaporom do petih let, velika škoda se kaznuje z denarno kaznijo in zaporom do petnajst let. Tihotapsko blago se odvzame.

Overitev lažne vsebine (253. člen) – Lažni podatki posredovani pristojnemu organu ali notarju, ki se zapišejo v javno listino, zapisnik, knjigo ali poslovno listino. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom do treh let.

Ponarejanje znamenj za zaznamovanje blaga, mer in uteži (256. člen) – Ponarejanje znamenja za zaznamovanje kot so pečati, žigi, znamke ali druge predpisane oznake s katerimi zaznamujemo razno blago, prav tako odstranjevanje ali uporaba znamenja kot prava, izdelava ali pridobitev pripomočkov za ponarejeno označevanje blaga. Kazen: Škoda se kaznuje z zaporom do dveh let. Ponarejena znamenja in pripomočki se odvzamejo.

O aktualnem stanju gospodarsko kaznivih dejanj v Sloveniji najdemo več informacij v letnem poročilu policije za vsako leto posebej (Policija, 2014). V Tabela 1 so prikazana vsa obravnavana gospodarska kazniva dejanja v letu 2014 v primerjavi z letom 2013. Po številu storjenih gospodarskih kaznivih dejanj izstopajo tako v letu 2013 kot v letu 2014

naslednja kazniva dejanja: poslovna goljufija, poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja, ponarejanje denarja in uporaba ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva. Gospodarska kazniva dejanja so v letu 2014 še vedno v porastu in sicer za 2,7 % glede na leto 2013. Povzročena škoda gospodarskega kaznivega dejanja je bila ocenjena na 672 milijona evrov, za 132,8 % več kot v letu 2013. Največ premoženjske škode so povzročila naslednja gospodarska kazniva dejanja: zloraba položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti, poslovna goljufija, goljufija na škodo EU in goljufija. Kot lahko vidimo so lahko gospodarska kazniva dejanja velik strošek za gospodarstvo v Sloveniji.

Tabela 1: Obravnavana gospodarska kazniva dejanja v letu 2013 in 2014

Vrsta kaznivega dejanja	Število kaznivih dejanj		Porast/ upad (v %)	Škoda (v 1.000 EUR)		Porast/ upad (v %)
	2013	2014		2013	2014	
Goljufija	928	272	-70,7	16.933,7	10.979,1	-35,2
Oderuštvo	6	23	283,3	16,9	236,4	1.298,8
Povzročitev stečaja z goljufijo ali nezvestim poslovanjem	6	11	83,3	86,2	2.337,9	2.612,2
Goljufija na škodo Evropske unije	8	24	200,0	6.414,7	20.740,6	223,3
Uporaba ponarejenega negotovinskega plačilnega sredstva	1.746	1.070	-38,7	384,7	869,5	126,0
Poslovna goljufija	3.792	2.841	-25,1	45.052,2	58.561,3	30,0
Ponareditev ali uničenje poslovnih listin	554	325	-41,3	466,8	227,3	-51,3
Zloraba položaja ali zaupanja pri gospodarski dejavnosti	326	204	-37,4	142.481,5	506.598,6	255,6
Poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja	1.147	1.832	59,7	5.963	4.168,5	-30,1
Ponarejanje denarja	1.607	1.364	-15,1	82	204,7	149,6
Pranje denarja	96	77	-19,8	8.375,3	418,1	-95,0
Zloraba negotovinskega sredstva	62	13	-79,0	124,5	18,9	-84,8
Davčna zatajitev	138	84	-39,1	13.781,4	14.329,1	4,0
Druga kazniva dejanja	5.917	8.634	45,9	48.496,6	52.331,5	7,9
SKUPAJ	16.333	16.744	2,7	288.659,5	672.021,4	132,8

Vir: (Policija, 2014)

Težko je z natančnostjo oceniti obseg izgube na podlagi storjenih kaznivih dejanj, saj jih večina ostane neopaženih ali neprijavljenih (Bhasin, 2013).

2.4 Pravna podlaga gospodarskega kriminala v Sloveniji

Za preprečevanje gospodarskega kriminala sprejemajo odgovorni nosilci v državi Republike Slovenije pravne, strokovne in poslovnomoralne norme. Kljub urejeni pravni zakonodaji je naloga vsakega podjetja, da si zgradi svoj preventivni mehanizem, ki bo preprečeval nastajanje gospodarskokriminalnih dejanj (Koletnik & Kolar, 2008, str. 103).

Vsak gospodarski subjekt, ki vstopi na gospodarski trg se mora zavedati, da je potrebno upoštevati določena pravila in omejitve ter, da deluje v skladu z zakonodajo in javno koristjo. Osnovna zakonska podlaga v Republiki Sloveniji za opredelitev gospodarskega kriminala sta Kazenski zakonik in Zakon o kazenskem postopku. Med pomembnejše zakone, ki služijo kot pomoč pri odkrivanju štejemo tudi: Zakon o preprečevanju pranja denarja, Zakon o vrednostnih papirjih, Zakon o preprečevanju korupcije, Zakon o zavarovalništvu, Zakon o ljubljanski borzi, Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja itd. (Partlič, 2012, str. 16-17).

2.4.1 Zakoni

2.4.1.1 Kazenski zakonik (KZ)

Po Kazenskem zakoniku se sme kaznovati polnoletno osebo zaradi storjenih kaznivih dejanj, ki ji je bila ugotovljena tudi krivda. Velja za državljanke oziroma državljanke Republike Slovenije ali tujke oziroma tujce razen če kazenskopravna določba ne določa drugače. Kazen se sme izreči za dejanja, ki jih zakon določa kot kazniva dejanja še preden je bilo storjeno in je z zakonom predpisana kazen ali druga kazenska sankcija. Kazenski zakonik nam pojasnjuje prepoznavanje vseh vrst kaznivih dejanj in določa zanj sankcije, kar pomeni odvzem premoženjske koristi ter predvidene denarne in/ali zaporne kazni (KZ-1-UPB2, 2011).

2.4.1.2 Zakon o kazenskem postopku (ZKP)

Oporo Kazenskemu zakoniku predstavlja Zakon o kazenskem postopku, ki določa pravila s katerim se zagotovi, da se ne obsodi nedolžnega človeka, storilcu pa se izreče kazen kot je zapisano v Kazenskem zakoniku. Dokler krivda obdolženega za kaznivo dejanje ni ugotovljena s pravnomočno sodbo velja za nedolžnega. ZKP nam natančno opisuje tudi pravice in dolžnosti sodišč, tožilstva, policije, obtoženca in ostalih udeležencev, ki so v kazenskem postopku zoper obdolžene osebe (ZKP-UPB8, 2012).

2.4.1.3 Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD)

Pod pogoji in v skladu s Kazenskim zakonikom, Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja določa, da je za kaznivo dejanje poleg storilca odgovorna tudi pravna oseba, za tista dejanja katere je storilec storil v njenem imenu, na njen račun ali korist. Zakon določa vrsto kaznivega dejanja za katero je odgovorna pravna oseba in katera sankcija se ji izreče (ZOPOKD-UPB1, 2004).

2.4.2 Institucije za odkrivanje in preprečevanje gospodarskega kriminala

Gospodarska kriminaliteta je izredno dinamične oblike, ki se vedno znova spreminja in posodablja, kar zahteva od njenih preiskovalcev poleg policijskega znanja tudi znanje posameznih področij ekonomske dejavnosti kot je finančno poslovanje, računovodstvo, zunanjetrgovinsko poslovanje, borzništvo, davčna zakonodaja itd. Za učinkovito preprečevanje in odkrivanje gospodarskega kriminala je nujno tudi povezovanje organov pregona in njihovo medsebojno sodelovanje (Lamberger, 2009, str. 22). V Sloveniji delujejo v okviru odkrivanja in preprečevanja gospodarskega kriminala naslednje institucije opisane v nadaljevanju.

2.4.2.1 Kriminalistična policija – sektor za gospodarski kriminal

Najpomembnejši delež pri odkrivanju, pregonu in zatiranju gospodarske kriminalitete ima prav kriminalistična policija, ki predstavlja temeljni nosilec boja zoper gospodarski kriminal. Predstavlja prvi stik s kaznivim dejanjem, saj se za prijavo sumljivega dejanja obrnejo najprej na policijo (Damijan, 2012, str. 13).

Kriminalistična policija je sestavljena iz Uprave kriminalistične policije, ki vodi, koordinira, analizira in ocenjuje stanje na področju kaznivih dejanj ter iz sektorjev kriminalistične policije, ki je razdeljen na specifične oddelke: oddelek za kriminaliteto v javnem sektorju, oddelek za poslovno komunikacijo, oddelek za finančno kriminaliteto in oddelek za korupcijo. Kriminalisti kaznivih dejanj so posebej specializirani in usposobljeni za boj s težkimi oblikami kriminalitete (Babšek, 2014, str. 68-69).

2.4.2.2 Nacionalni preiskovalni urad (NPU)

Nacionalni preiskovalni urad je kot samostojna operativna enota Uprave kriminalistične policije začel delovati 1. 1. 2010. Je specializirana kriminalistična preiskovalna enota za pregon najhujših oblik kriminalnega dejanja s področja gospodarske kriminalitete, finančne kriminalitete, korupcije in organizirane kriminalitete. Njegova naloga je, da zgolj preiskuje sume storitev kaznivih dejanj in ne izreka nobenih sankcij. Je del kriminalistične policije, kjer poleg policije sodelujejo tudi drugi strokovnjaki (Veseli, 2011, str. 22-25).

2.4.2.3 Državno tožilstvo

Naloga državnega tožilstva je, da usmerja delo policije, usmerja predzakonski postopek in odreja izvedbo nekaterih preiskovalnih ukrepov, daje navodila, predloge in strokovna mnenja vse do odločitve sodišča. Vloga državnega tožilca je torej, da ves čas bdi nad potekom preiskave ali v posameznem primeru gre za kaznivo dejanje ali ne. V Zakonu o kazenskem postopku je navedeno, da je državni tožilec pristojen za odkrivanje kaznivih dejanj, izsleditev storilca, usmerjanje predkazenskega postopka, zahteva od preiskovalnega sodnika, da formalno začne preiskavo, vloži obdolžnico zoper osumljenca in se pritoži na nepravnomočne sodbe (Babšek, 2014, str. 70-71).

2.4.2.4 Sodišča

Po slovenski ustavi so sodišča pristojna, da odločajo o pravicah in obveznostih državljanov v konkretnih primerih ter odločajo o obtožbah zoper njih. Delovati morajo po slovenski ustavi, ki pravi, da morajo biti vsa sodišča nepristranska, neodvisna in ustanovljena z zakonom. Delovanje sodnikov mora biti neodvisno in vezano le na ustavo in zakon. Za manj zahtevne primere je pristojno okrajno sodišče, za težje in zahtevnejše pa okrožno sodišče. Na drugi stopnji, v primeru pritožbe na prvostopenjsko sodišče odloča višje sodišče, navišje sodišče v državi predstavlja vrhovno sodišče (MMC RTV SLO, 2006).

2.4.2.5 Računsko sodišče

Računsko sodišče je po ustavi Republike Slovenije najvišji organ kontrole državnih računov, državnega proračuna in celotne javne porabe. Ustava določa, da je pri svojem delu neodvisno in vezano na ustavo in zakon. Računsko sodišče ni mogoče uvrstiti ne v zakonodajo, ne v izvršilno in tudi ne v sodno oblast. Pristojnosti in obveznosti računskega sodišča so revidiranje pravilnosti in smotrnosti poslovanja, revidira lahko akt o poslovanju v preteklem letu ter tudi akt o načrtovanju poslovanja uporabnika javnih sredstev, med katere štejemo pravne osebe javnega prava ali njene enote, pravne osebe zasebnega prava in fizične osebe. Mnenje o poslovanju s strani računskega sodišča mora upoštevati vsak državni organ, organ lokalne skupnosti in uporabnik javnih sredstev (Računsko sodišče RS, 2015).

2.4.2.6 Finančna uprava Republike Slovenije (FURS)

FURS je odgovorna za pobiranje davkov in nadzor nad pravilnostjo, pravočasnostjo in zakonitostjo davčnih obveznosti. Temelji na učinkovitosti in enakopravnosti obravnavanja davčnih zavezancev ter spoštovanju osnovnih načel davčnega postopka in nadzora. Ob upoštevanju Zakona o obdavčevanju in Zakona o davčnem postopku se FURS bori proti davčnim zatajitvam. Z dobro poostreno davčno kontrolo, kjer se sprotno nadzoruje davčne zavezance lahko pravočasno zazna nepravilnosti in sproži takojšnje ukrepanje. Podobno vlogo ima tudi davčni inšpekcijski nadzor, kjer preventivno poskrbijo in preprečijo nadaljno davčno zatajitev. Pomemben dejavnik davčnega nadzora predstavljajo davčne preiskave s pomočjo katerih lahko hitro zberejo kvalitativne podatke, informacije in dokumentacijo kjer je prisoten sum kršenja predpisov o obdavčitvi. Pri vseh nadzornih postopkih je najpomembnejši odzivni čas, da so podatki še sveži in brez vednosti zavezanca (Cedilnik, 2011, str. 33-34).

2.4.2.7 Agencija za trg vrednostnih papirjev (ATVP)

Agencija za trg vrednostnih papirjev je bila ustanovljena leta 1994 z ustanovitvijo Zakona o trgu vrednostnih papirjev (ZTVP-1-UPB2) in je zadolžena za nadzor nad trgom finančnih instrumentov. Je pravna oseba javnega prava in je pri opravljanju svojih nalog samostojna in neodvisna. Temelj njenega poslanstva je zagotavljanje varnega, preglednega in učinkovitega trga finančnih instrumentov. ATVP izvaja nadzor nad borznoposredniškimi družbami, bankami (ki opravljajo investicijske posle in storitve), družbami za upravljanje, investicijskimi skladi, vzajemnimi pokojninskimi skladi, javnimi

družbami in delniškimi družbami (za katere se uporablja Zakon o prevzemih) (ATVP, 2015).

V primeru suma kršitve ATVP na podlagi ZTVP-1-UPB2 (2006) zbere ustrezno dokumentacijo, v celoti rekonstruira potek dogodkov, vpletenost oseb, oceni ugotovljeno škodo, predvidi možnosti za odpravo in določi ustrezne ukrepe, da se kaznivo dejanje ne bo več ponovilo. Ukrepe, ki jih lahko ATVP izda so: odredba o odpravi kršitve, odvzem licence borznemu posredniku, ovadba za kaznivo dejanje, uvedba postopka o prekršku ali odlog o potrebnem zaprtju ustanove (Kuralt, 2010, str. 48).

2.4.2.8 Urad za preprečevanje pranja denarja (UPPD)

Urad za preprečevanje pranja denarja na podlagi Zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT, 2007) opravlja naloge, ki se nanašajo na preprečevanje in odkrivanje pranja denarja in terorizma. Zbirajo, spremljajo in analizirajo finančne podatke pri osebah in transakcijah kjer je prisoten sum pranja denarja ali financiranja terorizma. UPPD mora zagotoviti dovolj hitro odkritje suma kaznivega dejanja, ga preprečiti in seznaniti ostale o metodah in tehnikah pranja denarja. Sodelovanje urada s tujimi podobnimi uradi je ključnega pomena, saj se pranje denarja največkrat povezuje s tujino in je za pridobljene podatke iz tujine potrebno predhodno soglasje (Kuralt, 2010, str. 50).

2.4.2.9 Komisija za preprečevanje korupcije (KPK)

Komisija za preprečevanje korupcije je pri svojem delu vezana zgolj na ustavo in zakon. Ima določena izvršilna, nadzorstvena in preiskovalna pooblastila, ni pa pristojna za odkrivanja in pregon v predkazenskem ali kazenskem postopku. S pomočjo Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (ZIntPK-UPB2, 2011) preiskuje tisti del ravnanj, pri katerih obstaja sum korupcije ali drugih nepravilnosti. Pristojna je vse od preprečevanja korupcije, krepitve integritete do nadzora in preiskovanja sumov domnevnih koruptivnih ravnanj ter drugih nepravilnosti. Temelj delovanja KPK je sodelovanje s civilno družbo in drugimi državnimi institucijami ter jih obvešča o zaznanih sumih kaznivih dejanj (KPK, 2015).

2.5 Ukrepi kaznivih dejanj

Gospodarski kriminal v poslovanju podjetij se na žalost iz leta v leto povečuje, zato je potreben vedno večji napor za preprečevanje in odpravljanje le tega. Odgovorni nosilci v ta namen sprejemajo nove in izpopolnjujejo obstoječe pravne, strokovne in poslovnomoralne norme. Odgovornost vsakega podjetja je, da si poleg norm in zakonov, s katerim razpolaga država, zgradi svoj preventivni mehanizem, ki preprečuje nastajanje gospodarskokriminalnih dejanj. Odgovornost vrhovnega posloводства predstavlja v celovitem obvladovanju poslovnih tveganj. Vrhovno posloводство in nadzorni organ mora imeti odgovor na vprašanje, kakšne kontrole so potrebne za preprečevanje in zmanjšanje gospodarskega kriminala v podjetju. Kot strokovna podpora poslovodu predstavlja v podjetju kontroling in notranja revizija, ki skrbi za

pravočasno preprečevanje in odkrivanje ter zmanjševanje prisotnih neugodnih poslovnih dogajanj in stanj. Kontroler ali notranji revizor ne more biti odgovoren za obvladovanje poslovnih tveganj, je pa odgovoren, da so poslovna tveganja stalno in celovito razkrita vrhovnemu poslovodstvu (Koletnik & Kolar, 2008, str. 103-110). Naloga zunanje revizije in forenzičnega računovodstva je, da opravi naknadni nadzor nad računovodskim in finančnim poslovanjem podjetja z namenom zagotavljanja zanesljivosti in verodostojnosti računovodskih izkazov (Efiong, 2013, str. 38). Sistem notranjih kontrol in notranje revizije so ključni elementi za preprečevanje goljufij, saj preprečujejo ali odkrivajo zlorabe v podjetju (Bierstaker, Brody, & Pacini, 2006).

Za zmanjšanje gospodarskega kriminala v podjetjih so potrebni poslovno-organizacijski red in nadzorni mehanizmi, na čelu vsega pa ustrezna organizacijska kultura oziroma klima. Preventivni nadzorni mehanizmi, ki pomagajo poslovodnikom identificirati ter obvladovati tveganja pri odkrivanju in odpravljanju prevar so (Koletnik & Kolar, 2008, str. 110):

- vzpostavljen notranji nadzorni sistem pri vseh dejavnostih v podjetju;
- v okolju ustvarjena slika zaupanja vrednega podjetja, kar zmanjšuje tveganje pri poslovnih partnerjih;
- zavarovana sredstva pred prevarami in drugimi kaznivimi dejanji;
- vzpostavljeno računovodstvo in drugi informacijski sistemi, ki lahko spremljajo in presojujejo poslovne dogodke, procese in stanja ter poročajo o njih;
- zaposlovanje zanesljivih ljudi, ki se jih pred zaposlitvijo preveri;
- v naprej določene strokovne in etične norme ravnanja v podjetju, ki se jih spoštuje na vseh ravneh.

Učinkovite, varčne in uspešne notranje kontrole preprečujejo in pravočasno odkrivajo pomembne napačne predstavitve, ki izvirajo iz tveganj, prevar in napak. Podjetja s kakovostnejšo notranjo kontrolo imajo večje priložnosti za obstoj in razvoj v prihodnosti (Koletnik & Kolar, 2008, str. 112).

Vlada Republike Slovenije je leta 2012 sprejela resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012 – 2016 (ReNPPZK12-16) in podala rešitve za učinkovitejše preprečevanje gospodarskega kriminala v Sloveniji (ReNPPZK12-16, 2012):

- izboljšanje medsebojne koordinacije med institucijami za preprečevanje in odkrivanje gospodarskega kriminala in z računalniško infrastrukturo povezati baze podatkov med policijo, tožilstvom in sodiščem;
- prioritarno obravnavanje težjih, kompleksnejših in organiziranih oblik gospodarske kriminalitete ter korupcije, ki generirajo veliko premoženjsko škodo;
- vzpostaviti sistem učinkovitega sledenja protipravne premoženjske koristi in intenzivirati postopke odvzema pridobljene protipravne premoženjske koristi;
- konstantno usposabljanje in izpopolnjevanje vseh državnih organov, ki se ukvarjajo s problematiko gospodarske kriminalitete ter po potrebi tudi specializacija za posamezna delovna področja.

3 FORENZIČNO RAČUNOVODSTVO V BOJU PROTI GOSPODARSKEMU KRIMINALU

Na uspešen spopad z gospodarskim kriminalom z gotovostjo vpliva forenzik za poslovne goljufije, ki odkriva vrste in storilce gospodarskokriminalnih dejanj ter jih privede pred sodišče, kjer jih čaka pravična sodba. Kdo ima lahko sposobnosti dobrega poznavalca kriminalitete, ki pozna računovodski jezik, se je sposoben spopadati z inovativnimi prevarami, je sposoben odkrivati nepravilna dejanja in zbrati zanesljive dokaze za sodišče? Govorimo o forenzičnem računovodji, ki s svojim znanjem in izkušnjami prispeva k preprečevanju, odkrivanju in odpravljanju gospodarskega kriminala. Njegove veščine se odražajo v odličnem razumevanju poslovnega življenja, njegovih poti in stran poti ter obvlada jezik računovodstva in denarja (Kolar, 2012). Forenzični računovodja vključuje pri svojem delu uporabo računovodskih konceptov, revizijskih tehnik in preiskovalnih potopkov s katerimi ugotavlja izgube dobička, prihodkov, premoženja, materialne škode, ocenjuje notranji nadzor, goljufije in ostale nepravilnosti, ki se pojavljajo pri poslovanju podjetja (Efiang, 2013).

Razumevanje računovodskega jezika je dandanes bolj prisotno in potrebno kot kadar koli prej, saj le tako lahko spremljamo in presojava poslovna dogajanja in stanja o gospodarski sliki delovanja podjetja (Kolar, 2012).

3.1 Pomen in koncept forenzičnega računovodstva

Forenzično računovodstvo predstavlja novo vejo računovodske dejavnosti. Gre za posebno zvrst računovodskega presojanja z namenom preprečevanja, odkrivanja ter dokazovanja odkritih prevar ali drugih kaznivih dejanj za sodne in poslovne potrebe (Koletnik & Kolar, 2008, str. 119). Razlog za razvoj forenzičnega računovodstva je bilo pomanjkanje posebnih znanj in izkušenj zunanjih in notranjih revizorjev, davčnih revizorjev in inšpektorjev ter računovodij za namen izvedeniških mnenj in preiskav kaznivih dejanj za pravne, poslovne in druge potrebe (Koletnik, 2008, str. 57).

Koletnik navaja, da je forenzično računovodstvo posebna zvrst preiskovanja računovodenja in računovodskega (s)poročanja, ki dopolnjuje ali nadgrajuje revizijsko, inšpekcijsko ali kakšno drugo zvrst preiskovanja. Z uporabo računovodskih, revizijskih in drugih preiskovalnih znanj forenzični računovodja razkriva nepravilnosti v računovodstvu in pridobiva dokaze o nespoštovanju pravnih in drugih strokovnih pravil, ki so uporabne za sodne odločitve. Gre za intelektualno storitev z vrhunskim znanjem o poslovanju podjetij, njihovem premoženjsko-finančnem položaju in uspehu, znanjem o razkrivanju prevar kriminalnih dejanj ter o delovanju pravosodnega sistema (2008, str. 57).

Po definicijah tujega avtorja Pasca je forenzično računovodstvo pripomoček za zbiranje in analiziranje finančnih transakcij v določenem obdobju, ki je za preiskovalca zanimiv in v katerem lahko pride do potrditve sumov kaznivega dejanja (Pasco, 2009). Ena izmed definicij, ki jo navaja Marc Davis pa opredeljuje forenzičnega računovodja kot finančnega detektiva, ki z revidiranjem in preiskovanjem preverja resničnost

dokumentov, ki so namenjeni kot dokaz pri kazenskem postopku (Davis, 2008). Opredelitve številnih avtorjev nam dokazujejo, da mora imeti forenzični računovodja velik spekter znanja od gospodarskega dogajanja in delovanja podjetja, računovodskega in revizijskega znanja do poznavanja pravnih predpisov in norm.

Povečan obseg preprečevanja in odkrivanja gospodarskega kriminala je okrepilo potrebo po forenzičnem računovodstvu. Njegova uporaba ni le za ugotavljanje in preprečevanje gospodarskih kaznivih dejanja ampak je odlično orodje in pomoč na področjih (Singleton, Singleton, Bologna, & Lindquist, 2006, str. 44-45):

- preiskave v podjetjih,
- podpore sodstvu,
- kazenskih zadev,
- zavarovalnih storitev in
- vlade.

Podjetja se odzovejo na pomoč forenzičnih računovodij zaradi pomislekov, ki nastajajo ob številnih virih, ki nakazujejo morebitne nepravilnosti znotraj poslovnega okolja. Te nepravilnosti se odražajo pri opravljanju dela zaposlenih. Forenzični računovodja tako predstavlja v podjetju neodvisnega in objektivnega ocenjevalca, ki s svojim delom pomaga hitro in učinkovito reševati probleme, da lahko poslovodstvo nadaljuje svoje cilje. Vloga forenzičnega računovodstva pri podpori sodstvu se odraža v pomoči in svetovanju pri preiskovanju in ocenjevanju celovitosti in zneskov, ki se nanašajo na področja, kot so izgube dobička, gradbenih zahtevkov, odgovornosti za izdelke, spor delničarjev, stečaji in pogodbe o kršitvah. Prizadevanja za reševanje zločinov v kazenskih postopkih s pomočjo forenzičnih računovodij lahko lažje ocenjujejo finančne transakcije povezane z obtožbami zoper posameznika in podjetja v različnih situacijah kot so požig, prevare, goljufije (prodajalca, strank), investicijske prevare in tržne manipulacije. Priprava in ocena zavarovalnih storitev v imenu zavarovanca in zavarovalnice lahko zahtevajo pomoč forenzičnega računovodstva za ocenitev pomembnih področij povezanih z izračunom izgube zaradi obratovalnega zastoja, obveznic in osebnih škod. Nekatere od teh primerov zahtevajo finančne projekcije, analizo in druge računovodske in revizijske usmerjene storitve. Forenzično računovodstvo lahko pomaga vladi, da doseže skladnost s predpisi, ki ji zagotavljajo, da podjetja sledijo ustrezni zakonodaji (Singleton, Singleton, Bologna, & Lindquist, 2006, str. 44-45).

3.2 Naloge forenzičnih računovodij

Nosilci forenzičnega računovodstva so tako imenovani forenzični računovodje, ki pri svojem delu uporabljajo poglobljena znanja iz področja računovodstva, revizije, poslovođenja in preiskovanja. Imeti mora dovolj širok spekter poslovno-gospodarskih znanj in izkušenj, delovati mora strokovno in neoporečno, da je njegovo podano mnenje dovolj prepričljivo. Forenzični računovodje so specializirani še posebej za razkrivanje ozadij številkih, podatkov v računovodskih listinah in razvidih ter v računovodskih izkazih. Njihove naloge zajemajo raziskovanje (ne)ustreznosti obvladovanja poslovnih tveganj z namenom preprečiti ali odkriti kazniva dejanja ter na

podlagi verodostojnih dokazil dajo neodvisno in nepristransko mnenje o (ne)oporečnosti obvladovanja poslovnih tveganj (Koletnik & Kolar, 2008, str. 120-122).

Fonenični računovodje se srečujejo z raznolikimi nalogami, njihovo delo pa se vedno bolj sklicuje na strokovnost, neodvisnost in nepristranskost. Primarne dejavnosti forenzičnega računovodja so (Thornhill, 1996):

- podpora poslovodstvu in
- podpora sodstvu.

Poslovodstva podjetij zaupajo forenzičnim računovodjem, da za njih opravijo preiskave in ocenijo možnosti obstoja prevar, poneverb ali drugih kaznivih dejanj. Forenzični računovodja lahko zagotovi pregled in poda mnenje na podlagi njegovega strokovnega znanja, ki služi kot dokazna dokumentacija pri kazenski obravnavi. Zaradi računovodskih in revizijskih znanj so v oporo tožilstvu, sodišču in odvetnikom. Forenzični računovodja lahko običajno dokaže goljufiva dejanja povezana z računovodskimi transakcijami in zapisi. Storitve forenzičnega računovodstva se lahko uporabljajo tudi v enaki vrednosti in učinkovitosti v obrambne namene. Forenzični računovodja je usposobljen strokovnjak v svoji stroki in lahko priča v kazenskih in sodnih postopkih. Lahko predstavlja strokovnjaka za kazenski pregon ali obrambo. Njihova pričanja lahko zajemajo področje računovodstva, administracije, operativne goljufije, kraje sredstev, napačna uporaba sredstev, požig za dobiček ali druge zavarovalne prevare, lažne trditve, sprejemanje zaslužka, goljufije pri stečaju, davčne utaje in druge prepoznavne situacije goljufivih dejanj (Thornhill, 1996, str. 11-13).

Koletnik & Kolar (2008) v svojem delu naštevata naloge forenzičnih računovodij glede na uporabniški vidik:

1. Za poslovodne in upravljske potrebe

- podajanje strokovnih rešitev za preprečevanje in odkrivanje prevar in napačnega razumevanja razmer v poslovanju podjetja;
- preiskovanje finančnega poslovanja;
- obnavljanje poslovnih dogodkov in sprememb v gospodarskih kategorijah ter njihov vpliv na poslovanje podjetja;
- pojasnjevanje vpliva možnih ali izvedenih prevar na premoženjsko-finančni položaj in uspeh podjetja;
- pomoč pri reševanju poslovnih sporov v arbitraži, zunajsodni in/ali sodni poravnavi;
- pomoč pri sprejemanju ukrepov za ublažitev posledic škodljivih, razdrtih ali neizpolnjenih pogodb;
- preiskovanje vzrokov za izgubljene zaslužke ali dobičke;
- ocenjevanje poslovanja in napovedovanje prevar in analiziranje dokazov, pridobljenih z uporabo omenjenih modelov;
- preverjanje in/ali dajanje sodbe o primernosti zbranih podatkovnih in spoznavnih osnov za strateško načrtovanje poslovanja podjetja;

- preizkuševanje in ocenjevanje zanesljivosti podatkov in informacij, ki so potrebne za izpeljavo možnega prevzema ciljnega podjetja ali združitve z drugim podjetjem;
- preizkuševanje in ocenjevanje podatkov, ki so osnova za presojo dejanskega premoženjsko-finančnega položaja in uspeha podjetja;
- pripravljanje izvedeniških mnenj, dokazov in pomoč v sodnih procesih, odškodninskih zahtevkih zavarovalnic ali tretjih oseb za izterjavo škode, ki je bila povzročena s prevaro ali drugimi nelegalnimi dejanji;
- svetovanje pri preprečevanju kaznivih dejanj in pri sodnem preganjanju v primeru kaznivih dejanj zaposlencev;

2. Za sodne (pravne) potrebe

- Preiskovanje in ocenjevanje:
 - a) oporečnih poslovnih dogodkov, procesov in stanj;
 - b) namernega ali nenamernega prekrivanja resnične slike o poslovnih dogodkih, procesih in stanjih;
 - c) neresničnega in nepoštenega računovodskega (s)poročanja.
- Neodvisno in nepristransko pisno in/ali ustno izražanje izvedeniških mnenj o dejanjih znotraj gospodarskega položaja in poslovnega ter denarnega uspeha podjetij, za katera obstaja domnevni sum in njihovo nelegalnost.

3. Za davčne in druge potrebe

- odstranjuje napačno razumevanje poslovnih dogodkov, procesov (transakcij) ali stanj v podjetju;
- popolno ali delno preizkusi in oceni davčni vidik poslovanja podjetja in s tem pomaga davčnemu organu razumeti vplive na ustrezno izkazovanje davčnih obveznosti;
- obnavlja poslovne dogodke, za katere ni ustreznih listin ter izkazanih sprememb pri gospodarskih kategorijah; ugotavlja in ocenjuje njihov vpliv na premoženjsko-finančni položaj in/ali poslovno ter denarno uspešnost podjetja (z davčnega zornega kota);
- izdelava izvedeniško mnenje, kadar ga potrebuje davčni ali drug organ pri dokazovanju kaznivega dejanja;
- nudi strokovno pomoč pri reševanju davčnih sporov v sodni in/ali zunajsodni poravnavi;
- preveri ustreznost podatkovnih osnov za obračun davčnih obveznosti in o tem poda neodvisno in nepristransko mnenje;
- pripravi izvedeniško mnenje z dokazi o sodni izterjavi škode, povzročene z davčnimi utajami;
- nudi svetovalno in drugo strokovno pomoč davčnim zavezancem, davčnim svetovalcem in drugim pri preprečevanju davčnih utaj.

3.3 Vloga forenzičnega računovodstva v boju proti goljufijam

Forenzični računovodja presoja poslovanje v podjetjih tako, da preiskuje in ocenjuje potencialne in uresničene prevare in druga nedovoljena dejanja. Presojanje je lahko (Koletnik & Kolar, 2008, str. 124-125):

- **Preventivno (preprečevalno)** – forenzik je vključen v presojo gospodarskih dogajanj, procesov in stanj ter poklicnega vedenja zaposlenih že od samega začetka priprave podlag za poslovno odločanje. Na ta način forenzični računovodja preprečuje prevare in nastanek nedovoljenih dejanj.
- **Kurativno (popravljalno)** – potreba po pomoči forenzičnega računovodje, ko je kaznivo dejanje že bilo storjeno ali obstaja sum, da se je zgodilo. Raziskava vzroka in posledice se opravi naknadno.

Forenzični računovodja na podlagi širokega spektra znanja in izkušenj pomembno pripomore pri iskanju, identificiranju ter analiziranju dokazov tudi za sodne potrebe. V boju proti goljufijam lahko sodeluje kot (Kresnik, 2010):

- sodni izvedenec;
- pooblaščen izvedenec s strani tožilstva;
- posameznik občan, brez plačila za svoje strokovno znanje;
- plačan strokovnjak na Nacionalnem preiskovalnem uradu (NPU).

Potek obravnavanja kaznivega dejanja in sodelovanje forenzičnega računovodstva pri odkrivanju gospodarskih kaznivih dejanja (Koletnik & Kolar, 2008, str. 186-187):

1. Kriminalistična policija zbere dokaze o kaznivem dejanju in jih predloži v obravnavo tožilstvu. V skladu s KZ (126. člen) lahko zaprosi za pomoč uradno osebo, ki je lahko tudi forenzični računovodja na podlagi pooblastila uradne osebe, ki ga predpisuje zakon. Prav tako po Zakonu o policiji (3.člen), ki navaja, da je policija dolžna raziskati okoliščine in dokaze o premoženjskih koristih, lahko na pomoč priskoči forenzični računovodja kot občan, brez plačila za svoje storitve.
2. Tožilstvo preveri zadovoljivost predloženih dokazov in jih predloži sodišču ali pa zaključi, če zadeva ni "zrela" za nadaljno obravnavo. Zakon o državnem tožilstvu (8. člen) navaja, da mora tožilec storiti vse, da odkrije kaznivo dejanje. Za pomoč lahko zaprosi tudi forenzičnega računovodjo.
3. Na sodišču preiskovalni sodnik prouči prejeto vlogo s strani tožilstva, zasliši in pritegne izvedence ter se odloči za nadaljni sodni postopek ali pa zadevo zaključi. Pri obravnavi lahko sodnik, tožnik ali toženec zahteva vključitev sodnega izvedenca za gospodarskokriminalna dejanja, ki je lahko tudi forenzični računovodja.

Forenzični računovodje so specialisti za področje računovodstva, revizije in preiskovanja. Opravljajo delo forenzikov, kar pomeni, da preiskujejo sledi in na podlagi tega pripravijo izvedensko mnenje. Njihova naloga je, da na kraju kaznivega dejanja

preiščejo vse sledi in jih nato strokovno preučijo in podajo izvedensko mnenje, ki služi kot dokazno gradivo na sodišču (Kresnik, 2010, str. 50-51).

3.4 Mehanizmi s katerimi forenzični računovodja odkriva in preprečuje kazniva dejanja

Z razvojem tehnologije in pridobitvijo sodobnejših tehnično-tehnoloških pripomočkov lahko forenzični računovodje racionalneje in zanesljivejše presojuje pravilnosti delovanja gospodarskih družb. Delo poteka hitreje, presojanje je manj tvegano, rezultati pa kažejo večjo verjetnost in natančnost. S pomočjo računovodskih rešitev lahko opravimo zapletene in obsežnejše postopke raziskovanja in presojanja brez povzročitve dodatnih stroškov in časa. Od forenzičnega računovodje se pričakuje, da dobro pozna orodje s katerim si pomaga pri preiskovanju in tako zagotovi verodostojnost dobljenih rezultatov (Koletnik & Kolar, 2008, str. 243).

3.4.1 Benfordov zakon

Benfordov zakon nam lahko v forenzičnem računovodstvu služi kot preverjalni test, če so podatki, s katerimi razpolagamo, zanesljivi ali izmišljeni. Forenzičnemu računovodju služi kot osnova za nadaljne preiskave v kolikor na podlagi izračuna ugotovi, da so prve številke porazdeljene drugače, kot bi drugače morale biti. Zakon temelji na svojevrstnem opazovanju števk in sicer se nekatere številke pojavljajo pogosteje od drugih v podatkovnih nizih. Ugotovljeno je, da se številka 1 na začetku števil pojavlja največkrat, vsaka naslednja 2, 3, 4 ... vse do 9 pa za določen % manj od predhodne. V tabeli so prikazana ponavljanja prve številke od 1 do 9 v odstotkih (Durtschi, Hillison, & Pacinci, 2004).

Tabela 2: Benfordova porazdelitev prve številke

Vodilna številka	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Verjetnost	0,301	0,176	0,125	0,097	0,079	0,067	0,058	0,051	0,046

Vir: (Wikipedia, 2015)

Na podlagi Benfordovega zakona so bila pri preiskovanju goljufivih dejanj ugotovljena naslednja dejstva (Nigrini, 1999):

- Prevare se začnejo izvajati z majhnimi vsotami in se povečujejo.
- Pri povečevanju vsot se navadno ne prestopi mejne vsote, ki se začnejo z 1 (npr.: 1.000, 10.000, 100.000). Mejne vsote predstavljajo psihološko mejo in večkrat predstavljajo tudi mejo za odobritev višjih vsot s strani pristojne osebe.
- V izogibitev dodatni odobritvi ali kontroli se za najbolj iztrženo vsoto najpogosteje uporabijo število 7, 8 in 9, kar je nasprotno z Benfordovim zakonom.

Prevare je na ta način mogoče odkriti le, če je prisotna pogostost razporeditev kombinacij prvih števk. Njegova prednost je predvsem pri odkrivanju neobičajno sestavljenih števil oziroma zneskov v izbranem nizu podatkov. Pri forenzičnem

preiskovanju nam služi kadar želimo preveriti pravilnosti računovodskih podatkov, tržne vrednosti podjetja, terjatve, cen, zalog, podvojenih plačil, uveljavljanja novega računalniškega sistema, izračunov prodajnih cen, nadomestila strankam, obveznosti do dobaviteljev ... Ne moremo pa ga uporabiti za vsa števila določenega vzorca, kot na primer številke raznih bančnih računov, identifikacijske številke, številka zdravstvenega zavarovanja ... (Nigrini, 1999).

3.4.2 Računalniško podprta revizijska orodja – CAAT

Računalniško podprta revizijska orodja so v pomoč revizorjem pri opravljanju revizijskih nalog pri katerih je potrebna obdelava podatkov. Posledica tega je izboljšanje revizijske učinkovitosti kot je uporaba elektronskih delovnih dokumentov, pridobivanje informacij in analiz, varnost omrežja, stalno spremljanje in nadzor, poročanje o revizijah, baze podatkov zgodovine, usposabljanje s pomočjo računalnika, elektronsko poslovanje in varna uporaba interneta (Grand, 2001).

Podatki, ki jih forenzični računovodja potrebuje pri presojanju so v veliki večini del računalniškega sistema, zato je poznavanje in uporaba CAAT orodij že skoraj obvezna. Drugi pomembni razlog poznavanja in uporabe pa se kaže predvsem v upravljanju z veliko količino podatkov, ki zahtevajo natančnost (Kocbek, 2010, str. 4).

CAAT orodij se poslužujemo pri različnih forenzičnih preiskovanjih kot so (SIR, 2015):

- preizkušanje podobnosti transakcij in saldov;
- analitično pregledovanje;
- preizkušanje skladnosti splošnih kontrol informacijskih sistemov;
- preizkušanje skladnosti aplikativnih kontrol informacijskih sistemov;
- prenetracija testov.

Postopki raziskovanja s pomočjo CAAT orodij lahko vključujejo (Kaplan Financial, 2015):

- a) črpanje vzorcev v skladu z določenimi merili kot so:
 - naključni izbor;
 - nad določenim zneskom;
 - pod določeno količino;
 - ob določenih datumih.
- b) izračun razmerij in izbranih kazalnikov, ki ne izpolnjujejo nekaterih vnaprej določenih meril (t.j. benchmarking);
- c) preverjanje aritmetične natančnosti;
- d) priprava raznih poročil (proračun vs. dejansko stanje);
- e) stratifikacija podatkov (kot so računi kupcev ali starost);
- f) sledenje transakcij preko računalniškega sistema.

Prednosti CAAT orodij (Kaplan Financial, 2015):

- neodvisen dostop do podatkov, ki so shranjeni v računalniškem sistemu;

- preizkušanje zanesljivosti programske opreme s katero razpolagajo podjetja (rezultati se uporabijo za oceno tveganja in načrtovanje nadaljne revizije);
- povečevanje natančnosti forenzično računovodskih postopkov;
- stroškovno učinkovito na dolgi rok delovanja.

Slabosti CAAT orodij (Kaplan Financial, 2015):

- dražja in zamudna vzpostavitev programske opreme, kjer je potrebna začetna pomoč specialista informacijske tehnologije;
- težave pri sodelovanju s sistemom, ki ga uporabljajo podjetja;
- forenzični računovodja nima zadostnega informacijsko tehnološka znanja za ustvarjanje kompleksnega podatkovnega programiranja;
- forenzični računovodja nima dovolj znanja za razumevanje dobljenih rezultatov;
- podatki se lahko poškodujejo in se med uporabo CAAT orodij tudi izgubijo.

3.4.3 Podatkovno rudarjenje

Podatkovno rudarjenje je po definiciji Rygielski, Wang, & Yen (2002) iskanje podatkov, ki so prefinjene narave in je potrebna uporaba statističnih algoritmov za odkrivanje podatkov in vzorci koleracije. Njegove prednosti so v iskanju informacij velikih podatkovnih baz (na primer gigabajtov) in se tako osredotoči na pomembne informacije v podatkih, ki so bile morda skrite (Shaw et al., 2001). Rudarjenje podatkov ima opraviti s posebno vrsto raziskovanja in iskanja, saj lahko najde implicitne in potencialno koristne informacije, ki so "pokopane" v bazi podatkov zaradi pretečenega časa informacijskega sistema (Berry, 2003).

Tehnike podatkovnega rudarjenja (Marn, 2010):

- Odločitvena drevesa – uporabljamo za klasifikacijo ali za predvidevanje. Na podlagi niza zaporednih vprašanj želimo klasificirati določen zapis.
- Bayesov klasifikator – opredeljuje predvidevanje določenega zapisa in njegovo verjetnost.
- Pravila klasifikacije – temelji na pravilih tipa ČE – POTEM, pri čemer ČE predstavlja pogoj, ki mora biti izpolnjen, POTEM pa predstavlja posledico.
- Metoda podpornih vektorjev – se uporablja za klasifikacijo in tudi predvidevanja.
- Nevronske mreže – lahko uporabimo za napovedovanje ali klasifikacijo.
- Najbližji sosed – je tehnika, ki klasificira relativno bližino zapisa v množici podatkov za urejanje.
- Linearna regresija – napoveduje vrednost odvisne spremenljivke na podlagi neodvisnih spremenljivk (minimalna napovedna napaka).
- Asociativna pravila – temelji na podlagi ekstrakcije ČE – POTEM in osnovi statistične pomembnosti, pri tem pa je potrebna analiza vseh vzorcev v bazi podatkov.
- Razvrščanje v skupine – znotraj so homogene, med seboj heterogene. Služi za odkrivanje povezav v podatkovni bazi.

Za katero tehniko se naj forenzični računovodja odloči pri preiskovanju je odvisno od izkušenj z uporabo posamezne tehnike, rezultatov, ki jih želijo dobiti in znanjem, ki ga ima kot analitik.

3.4.4 Primerjalne analize

Primerjalna analiza predstavlja orodje, ki ga forenzični računovodje uporabljajo za izvedbo kvantitativne analize informacij v podjetju na finančnem izkazu. Gre za primerjavo razmerij med tekočim letom poslovanja s prejšnjim letom in nam pokaže temeljne razlike (Hopwood, Leiner, & Young, 2012). Coderre (1999) trdi, da je primerjalna analiza najmočnejši identifikator odkrivanja gospodarskih kaznivih dejanj. Njene prednosti se kažejo predvsem v preučevanju vzorcev v finančnih izkazih in tako izpostavljanju morebitnih goljufij v transakcijah, poudarja neskladja ter izračunava variance in količnike za izbrana številska področja. Indikator suma goljufivega dejanja se pokaže pri odstopanjih v primerjavi kot so (Coderre, 1999):

- razmerje med najvišjo vrednostjo in najnižjo vrednostjo (max/min);
- razmerje med najvišjo vrednostjo in naslednjo najvišjo vrednostjo (max/max2);
- razmerje med tekočim letom poslovanja s prejšnjim letom.

3.4.5 Teorija relativnega faktorja velikosti

Teorija relativnega faktorja (Theory of relative size factor – v nadaljevanju RSF) ima sposobnost, da odkrije osamelce ali nenavadne podatke, ki so lahko bodisi zaradi napak ali goljufij. RSF meri razmerje med največjim in drugim največjim številom danega nabora podatkov in se tako zapise, ki se ne nanašajo v predpisano območje, sumi kot napaka, ki potrebuje nadaljno obravnavo. Območje se določi glede na meje, ki jih ima posamezno področje. Transakcija postane sumljiva v primeru, da ne ustreza določenim omejitvam (Mehta & Mathur, 2007).

3.5 Katera kazniva dejanja lahko preiskujemo s pomočjo forenzičnega računovodstva

Ustrezna pozornost in zaznavanje opozorilnih znakov je ključ do zmage nad gospodarskim kriminalom. Gospodarskokriminalna dejanja se štejejo med najbolj inteligentne prevare in z njimi se lahko spopadajo le izurjeni veščaki z znanjem poslovne ekonomije, računovodstva, gospodarskega in kazenskega prava ter kriminalistike. Vsak izurjen veščak pri odkrivanju in preprečevanju gospodarkega kaznivega dejanja pokriva svoje področje, za katerega je ustrezno usposobljen in izobražen. Tako forenzični računovodja preiskuje predvsem prevare, ki se izvajajo s pomočjo računovodenja ter računovodskega (s)poročanja (Kolar, 2012, str. 15).

3.5.1 Računovodske prevare in kreativno računovodstvo

Velikokrat je razlog za ponarejanje računovodskih podatkov pritisk s strani poslovoznikov ali lastnikov, ki željo prikazati ugodnejšo gospodarsko sliko podjetja. Na

ta način si želijo ustvariti ugled in zaupanje v poslovanje podjetja. Ponarejanja podatkov se lahko poslužujejo tako, da (Koletnik & Kolar, 2008, str. 155):

- a) zlorablajo pravne predpise, ki se na videz spoštujejo, znotraj predpisov pa se iščejo stranpoti. Z manipuliranjem se tako ustvarijo drugačne vrednosti sredstev, stroškov in odhodkov.
- b) manipulirajo v računovodskem razvidovanju in prekrijejo dejansko sliko o sredstvih, njihovih virih in poslovnem izidu.
- c) neposredno ponarejajo podatke v računovodskih izkazih z manipulacijo bančnih podatkov.

Najpogostejše prevare v računovodskih izkazih ter primeri razvidovanja (Schilit, 2002):

1. Predčasno prikazovanje prihodkov

- a) preden je bila sklenjena kupoprodajna pogodba;
- b) preden poslovni partner potrdi naročilo storitve;
- c) kljub temu, da kupec ni zavezan k plačilu;
- d) na podlagi prodaje odvisni družbi;
- e) na podlagi prejetega darila, ki ga kupec prejme kot proti uslugo;
- f) napihovanje prihodkov.

2. Prikazovanje lažnih prihodkov

- a) na podlagi dajanja sredstva ali izdelka v uporabo;
- b) denarna sredstva pridobljena s posojilom;
- c) s prodajo deleža v podjetju ali drugih naložb;
- d) predhodno vkalkuliranje rabatov, vezanih na bodoče dogovorjene nakupe;
- e) s sprostivjo prihodka, ki je bil zadržan pred pripojitvijo.

3. Povečanje prihodkov iz enkratnih virov

- a) s prodajo precenjenega premoženja oz. osnovnih sredstev;
- b) prikazovanje prihodkov od prodaje osnovnih sredstev kot rezultat znižanja operativnih sredstev;
- c) prikrievanja v strukturi prihodkov.

4. Odlaganje trenutnih odhodkov na poznejše obdobje

- a) kapitalizacija običajnih obratovalnih stroškov;
- b) sprememba računovodske strategije in prenos tekočih odhodkov v predhodno obračunsko obdobje;
- c) prepočasna amortizacija stroškov;
- d) neizvajanje delnega ali popolnega odpisa amortizacije sredstev;
- e) z oblikovanjem rezerv zniževanja vrednosti sredstev.

5. Nezapisane ali prikrite obveznosti

- a) neevidentiranje odhodkov in povezanih obveznosti;
- b) zmanjševanje obveznosti s spreminjanjem računovodskih postavk;
- c) prikaz prihodkov ob prejemu gotovine, kljub nastalim obveznostim.

6. Odlaganje trenutnih prihodkov na poznejše obdobje

- a) ustvarjanje rezerv, ki se v kasnejšem obdobju preoblikujejo v prihodke;
- b) ustvarjanje rezerv pri združitvi, ki se sprostijo ob končanem postopku.

7. Odlaganje bodočih odhodkov na tekoče obdobje

- a) neustrezno napihovanje zneska izrednih odhodkov.

Gledano zgodovinsko je računovodstvo več čas kreativno, saj se venomer izboljšuje, izpopolnjuje in razvija razne metode obravnavanja poslovnih dogodkov (Mackenzie, 1998, str. 161).

Kreativno računovodstvo si lahko interpretiramo na več načinov. Bistvo nam razlaga, da je kreativno računovodstvo iznajdljivost računovodij, ki s svojim znanjem in poznavanjem te stroke manipulirajo s podatki v računovodskih izkazih in finančnih poročilih. S prisposodobno ga lahko enačimo kot "dimno zaveso" za katero se skrivajo pravi rezultati (Mathews & Perera, 1991, str. 228). Z uporabo prirejenih računovodskih podatkov in podajanja napačnih informacij pride do zavajanja investitorjev, kupcev, dobaviteljev, financerjev in predstavnikov države, ki na podlagi tega sprejmejo napačno odločitev (Koletnik & Kolar, 2008, str. 85-86). Kljub njegovemu negativnemu prizvoku ima lahko tudi pozitivne učinke kadar gre za primerno rabo kot je inovativno delovanje, uresničevanje izvirnih zamisli ... in na koncu izkazuje pošteno stanje v računovodskih izkazih podjetja (Vremec, 1995, str. 16).

Oblik in tehnik kreativnega računovodstva je toliko, koliko nam dovoli domišljija ter fleksibilnost v računovodskih izkazih. Otoničar (2005, str. 11-15) v svojem delu predstavlja najpogostejše oblike kreativnega računovodstva:

- **Preoblikovanje računovodskih izkazov** – v prid podjetja odvisno od položaja, ki ga želi prikazati (ugoden ali manj ugoden). Podjetje se lahko poslužuje tudi strnjene prikazovanja postavk v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida ter na ta način omeji informacije in zmanjša preglednost.
- **Ustvarjanje tihih rezerv in izgub** – ki niso neposredno vidne iz bilance stanja, morajo pa biti podrobneje predstavljene v poslovnem poročilu ali v dodatku k bilancam. Tihe rezerve so v praksi različno obravnavane in dopustne, odvisno od precejevanja aktive in podcejevanja pasive.
- **Poliranje oken** – prilagajanje bilance stanja in izkaza poslovnega izida tako, da nam pokaže zeleno stanje. Računovodje s svojo kreativnostjo prerazporejajo prihodke in odhodke, bruto in neto postavke ter razna ostala prilagajanja, ki ga premorejo.
- **Glajenje prihodkov** – prerazdeljevanje, zadrževanje in skrivanje dobička v prid podjetja, saj se na ta način ustvari izravnani tok prihodkov in stabilnost podjetja.

- **Zunajbilančno financiranje** – omogoča zakrivanje obveznosti podjetja, saj se obravnavajo poslovni dogodki, ki ne vplivajo neposredno na bilanco stanja in izkaz poslovnega izida.

Vsako kreativno računovodstvo ima značaj prevare, vsaka prevara pa ni nujno, da ima značaj gospodarskega kriminala (Koletnik & Kolar, 2008, str. 88). Naloga forenzičnega računovodje je, da pravočasno odkrije sumljiva dejanja in na podlagi znanja in izkušenj oceni pravilnosti v bilanci stanja in izkazu poslovnega izida.

3.5.2 Davčne utaje

Davek je z zakonom določena denarna dajatev, ki jo plačajo fizične in prave osebe (Čokelc, 1998, str. 271). Plačilo davka gre za javnopravne namene in tako povečuje finančno-gospodarsko sposobnost skupnosti. Za davkoplačevalca predstavlja breme, saj se mu ni mogoče izogniti (Šinkovec, 1999). Prav zaradi neizogibnosti plačila oziroma prisile se pri davkoplačevalcih pojavi odpor do plačevanja in prihaja do zakonsko nedovoljenega plačevanja davkov oziroma davčnih utaj (Kramer, 2010).

Utaja davka je po 249. členu (KZ-1UPB2) kaznivo dejanje in se kaznuje z zapornim od enega do osem let. Davčni zavezanec pri davčni utaji preslepi davčni organ in se tako okoristi zaradi neplačanih davkov (Škof, 2000).

Kramer (2010, str. 18-20) v svojem delu predstavlja naslednje metode davčnih utaj:

1. Pravne metode ponaredb

- navidezni posli in
- navidezno poslovanje.

2. Knjigovodske metode ponaredb

- ponaredbe knjigovodskih listin;
- mehanske ponaredbe;
- napačno zajemanje dogodkov.

3. Vsebinske napake

4. Davčne utaje DDV

- zmanjševanje prihodkov;
- povečanje odhodkov;
- zniževanje davčne osnove na področju sredstev;
- izmišljene obveznosti do virov sredstev.

Utaja davka je nezaželen pojav in povzroča socialno ter gospodarsko škodo. Njene posledice se kažejo pri izpadih prejemkov v proračunu, kjer je potrebno nastalo škodo oziroma izgubo pokriti z drugimi prejemki, najetjem posojil ali z varčevanjem. Zaradi primankljaja se povečujejo davčne stopnje ali uveljavljajo novi davki. Davčna utaja ruši družbene vrednote in krši načelo davčne pravičnosti in tako "udari po žepu" vse državljanke in državljan, ki pošteno plačujejo davke in obveznosti (Čokelc, 2010).

3.5.3 Gospodarske prevare

Koruptivna dejanja predstavljajo visoko mesto v gospodarskem kriminalu, saj so mu izpostavljena podjetja vseh velikosti in panog. Škoda, ki pri tem nastane se najprej kaže v nematerialni naravi kot je izguba ugleda podjetja, ki pa lahko preide v gospodarsko škodo kot je izguba trga, kupcev, izguba v dobičku itd. (Koletnik & Kolar, 2008, str. 81).

Komisija za preprečevanje korupcije (KPK, 2015) definira korupcijo kot: "vsako kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi ravnanje oseb, ki so pobudniki kršitev ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenih, ponujenih ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega."

Koletnik & Kolar (2008, str. 147-148) delita korupcijo na več vrst:

1. poslovno in uradniško podkupovanje

- a) zaračunavanje navideznih poslov ali previsoko zaračunavanje opravljenih poslov;
- b) naročanje pri določenih dobaviteljih;
- c) prefakturiranje;
- d) drugi fiktivni posli;
- e) vodenje skrite blagajne;
- f) manipulacije z razpisi.

2. izsiljevanje

3. sprejemanje prepovedanih daril

4. navzkrižni interesi

- a) priskrba sredstev in drugih prvin;
- b) prodaja proizvodov in storitev;
- c) druga področja.

Podkupovanje je najbolj znana oblika korupcije, kjer gre za plačilo dano ali prejeto v zameno za določene usluge, ki niso zakonsko upravičene. Podkupnina lahko predstavlja fiksni znesek, določen odstotek od zneska ali določeno denarno uslugo za ugodnost, prejeto s strani klienta, podjetja, posameznika. Na drugi strani oblik korupcije imamo izsiljevanje, kjer se pridobiva denar s pomočjo prisile, sile ali grožnje. Koristi so ponavadi neenakomerno porazdeljene, saj se na strani izsiljevalca lahko pridobi ogromno količino denarja za majhno korist s strani plačnika (Amundsen, 2000). Nedovoljeno sprejemanje daril je po 241. členu (ZKP-UPB8, 2012) nedovoljeno dejanje, saj se v ozadju pojavlja določen interes od prejemnika daril s strani dajalca.

Gospodarske prevare se lahko pojavljajo še v različnih drugih oblikah, ki smo jih podrobneje že opisali v poglavju 2.3. Pri preprečevanju vseh naštetih prevar je na voljo forenzični računovodja, kjer so potrebna specifična znanja, ki jih bomo predstavili v nadaljevanju.

3.6 Potrebna znanja forenzičnega računovodje

Forenzični računovodja je veščak z visoko ravnijo poslovno-ekonomskega znanja, razume poslovna dogajanja in stanja ter njihovo razkrivanje v računovodskih listinah, poslovnih razvidih ter računovodskih (s)poročilih. Njegova vedenja in znanja služijo preiskovalnemu organu pri preiskovanju kaznivih in drugih nedovljenih dejanja v delovanju podjetij in drugje. Njegovo preiskovanje sega na področje računovodstva, lahko pa preiskuje tudi druga področja za katere ima specifično znanje. V skladu z doktrino forenzičnega preiskovanja se nenehno izobražuje in izpopolnjuje, saj mora delovati na podlagi najnovejših teoretičnih izsledkov in najboljše prakse. Delo opravlja profesionalno, strokovno neoporečno in z visoko ravnijo poklicne morale (Koletnik, 2011, str. 90).

Tabela 3: Osebnosti značilnosti forenzičnega računovodje

Visoka raven profesionalnosti	Strokovna radovednost	Želja in sposobnost dobrega pisanja in izražanja
Visoka inteligenca	Usmerjenost v podrobnosti, vendar z zmožnostjo ocene ključnih dejavnikov	Pripravljenost za trdo delo
Ustvarjalna domišljija (analitično razmišljanje)	Dobro znanje o računovodstvu, reviziji, financah in kriminalistiki	Prijetna in komunikativna osebnost
Velika odgovornost pri delu in do naročnika	Učinkovitost, varčnost in uspešnost pri preiskovalnem delu	Profesionalnost pri videzu in vedenju
Motiviranost za osebni razvoj in za kariero	Mobilnost	

Vir: (Koletnik & Kolar, 2008, str. 214)

Z nenehnim izobraževanjem si forenzični računovodje pridobivajo strokovna znanja, praktična znanja z delovanjem, splošna moralna znanja v času predšolske in šolske vzgoje, poklicna moralna znanja v času usposabljanja za forenzičnega računovodja. Moralne norme, pravne akte in zakone spoštujejo in delujejo v skladu s predpisano zakonodajo Republike Slovenije in Evropske unije (Koletnik & Kolar, 2008, str. 215).

3.6.1 Vedenja in znanja forenzičnega računovodje

Kot vidimo je potrebna široka paleta znanj o načelih, prakse in znanja iz računovodskega področja za učinkovito opravljanje dela forenzičnih računovodij. Forenzični računovodja mora imeti za pridobitev strokovnega naziva ustrezno izobrazbo (študij ekonomije s poudarkom na računovodstvu, reviziji in davkih), trdno podlago

izkušenj iz računovodstva, notranje in zunanje revizije, financ in davkov ter mora biti pripravljen na stalno usposabljanje, da bi lahko sledil načelam, praksi in standardom stroke. Poleg vseh računovodskih znanj mora biti dobro seznanjen o goljufijah, manipulacijah računovodskih poslov, evidenc in poročil. Druge spretnosti forenzičnih računovodij so prav tako poznavanje gospodarskega kriminala, poznavanje prava, poznavanje zakonov in predpisov za dokazovanje, preiskovalno znanje, spretnost v medosebnih odnosih, razumevanje psihologije, druge pomembne teorije, ki se nanašajo na kazniva dejanja, informacijsko-tehnološka spretnost, poznavanje drugih strokovnih znanj in pravic oseb, ki so predmet pregleda (Thornhill, 1996, str. 20-21). Tudi Harris & Brown (2000) pri proučevanju kvalitete forenzičnega računovodje opredeljujeta, da mora imeti posebna znanja in tehnične sposobnosti, predvsem pa mora biti več v civilnem in kazenskem pravu. Poudarek je tudi na razumevanju sodnih postopkov in pričakovanj, preiskovalnih spretnosti, ustvarjalnost v razmišljanju ter dobro razvite komunikacijske veščine. Messmer (2004) pa je mnenja, da je pomembno, da ima forenzični računovodja analitične sposobnosti, dobre pisne in ustne komunikacijske spretnosti, predvsem pa mora biti ustvarjalen pri delu.

Forenzični računovodja mora v prvi vrsti biti sposoben videti potencialne nevarnosti izigravanja pravnih in strokovnih pravil računovodenja. Zelo dobro mora poznati teoretične in praktične plati delovanja podjetja ter drugih organizacij in razumeti vsa področja, kjer se lahko pojavijo tveganja (ne)zakonitosti poslovanja. Da je forenzični računovodja sposoben pravočasno odreagirati in zaznati nevarnosti gospodarskega kriminala, mora zelo dobro poznati področja davčnega, kazenskega, procesnega, materialno procesnega in gospodarskega prava, kriminalistike, metodike forenzičnega preiskovanja in dela, profesionalnega izpraševanja, sociologije, psihologije, preiskovanja notranjih prevar, prevar v pogodbah in prokuristih, prevar v prisilnih poravnava in stečajih itd. Pomembno je, da je sposoben ločiti dovoljena od nedovoljenih kriminalnih dejanj. Na podlagi dokazil daje neodvisno in nepristransko mnenje, ki se lahko uporablja za sodne, poslovne ali civilne namene (Kolar, 2012).

Sekcija forenzičnih računovodij, ki podeljuje strokovni naziv "Preizkušen forenzični računovodja" zahteva znanja iz naslednjih predmetov (Koletnik, Kolar, & Zdolšek, 2011, str. 40-41):

1. Doktrina forenzičnega računovodstva

- a) Razumevanje forenzičnega računovodstva;
- b) Forenzični računovodja;
- c) Forenzična psihologija in socioekonomske karakteristike storilcev prevar.

2. Kazensko in procesno pravo

- a) Uvod v kazensko in procesno pravo ter pravne podlage kazenskega postopka, poudarek je na kriminalu belih ovratnikov;
- b) Elementi in vprašanja kazenskega postopka, etična vprašanja kazenskih postopkov;
- c) Praksa uresničevanja kazenskega prava s področja gospodarskega kriminala.

3. Kriminalistika

- a) Uvod v kriminalistiko in kriminalistično preiskovanje;

- b) Načrtovanje preiskovanja in metodika preiskovanja gospodarske kriminalitete;
 - c) Praksa preiskovanja gospodarske kriminalitete.
- 4. Manipulacije in preiskovanja v računovodstvu in stečajih**
- a) Manipulacije in preiskovanja v računovodstvu;
 - b) Manipulacije in preiskovanja v prisilnih poravnava in stečajih.
- 5. Manipulacije in preiskovanja v financah in javnih naročilih**
- a) Manipulacije in preiskovanja v financah;
 - b) Manipulacije in preiskovanja v javnih financah.
- 6. Manipulacije in preiskovanja v informacijski tehnologiji**
- a) Manipulacije v informacijski tehnologiji – IT.
- 7. Manipulacije in preiskovanja davkov, prispevkov in drugo**
- b) Manipulacije in preiskovanja v davkih in prispevkih;
 - c) Manipulacije v pogodbah in prokuristih;
 - d) Pisanje poročila in poročanje o gospodarskih prevarah.

Sekcija forenzičnih računovodij (SFR, 2015) navaja naslednje spretnosti in sposobnosti, ki jih mora imeti forenzični računovodja za učinkovito in uspešno delo:

- sposobnost prepoznavanja prevar z minimalno količino začetnih informacij;
- umske in telesne sposobnosti kot so ustvarjalnost, zdrav razum, jasnost v razmišljanju in izražanju, široka razgledanost in sposobnost poenostavitve kompleksnih primerov;
- po značaju miren, hladen, zbran in urejen veščak;
- potrebuje osnovna znanja in veščine o splošnih pravilih dobrega razmišljanja in utemeljevanju stališč, uporabljati mora pogovorni jezik in imeti sposobnost oblikovati svoje sklepe, ideje, mnenja;
- občutljiv na sporne trditve, skrite domneve in zmotna sklepanja;
- znanje računovodstva, revizije in poslovnih financ;
- dobro pisno in ustno komuniciranje za pridobivanje informacij in predstavitev svojih ugotovitev;
- razvite mora imeti osebne lastnosti kot je natančnost, dovezetnost za detajle, širokomiselnost, preiskovalna in komunikacijska spretnost itd.

3.6.2 Kodeks poklicne etike forenzičnega računovodje

Forenzični računovodja, ki je vpisan v register Sekcije forenzičnih računovodij Slovenije, mora upoštevati temeljna načela obnašanja poklicne etike. Svoje delo morajo opravljati v skladu z veljavnimi strokovnimi in poklicnoetičnimi pravili (Koletnik, Kolar, & Zdošek, 2011, str. 38).

Temeljna načela poklicne etike forenzičnega računovodje (Koletnik & Kolar, 2008, str. 235) so:

- a) strokovnost in odgovornost;
- b) zaupnost;
- c) neoporečnost;
- d) neodvisnost in prizadevnost;

e) sporočanje.

Kodeks poklicne etike forenzičnih računovodij je v pomoč pri uresničevanju profesionalnosti v tej dejavnosti. Strokovne osebe morajo sprejemati odgovornost in pripadnost stroke do uporabnikov storitev, poklicnih kolegov in javnosti (Koletnik & Kolar, 2008, str. 233).

4 RAZISKAVA OZAVEŠČENOSTI O FORENZIČNEM RAČUNOVODSTVU IN GOSPODARSKEM KRIMINALU

4.1.1 Predstavitev raziskave

V nadaljevanju magistrskega dela smo analizirali dobljene rezultate anketnih vprašalnikov, ki smo jih razdelili med študente in profesorje računovodstva v Sloveniji. Na ta način smo preverili hipoteze postavljene v uvodnem delu naloge.

4.1.2 Namen raziskave

S pomočjo rešenih anketnih vprašalnikov dveh različnih vzorcev, študentov in profesorjev smeri računovodstva, smo raziskali ozaveščenost o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu na ekonomskih fakultetah v Sloveniji.

4.1.3 Cilji raziskave

Cilj magistrskega dela je potrditi ali zavreči hipoteze na podlagi rezultatov analize, ki smo jih dobili z anketnim vprašalnikom.

H₁: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₂: Raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₃: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji je nizka.

4.1.4 Potek raziskave

S pomočjo predhodno opravljene raziskave, ki jo je opravil Efiang (2013) v Nigeriji smo pripravili anketni vprašalnik. Na eni strani so bili ciljna skupina anketirani študenti 2. in 3. letnika dodiplomskega študija ter 1. in 2. letnika podiplomskega študija smeri računovodstvo in revizija na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru ter prav tako na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Na drugi strani pa so bili ciljna skupina visokošolski učitelji in sodelavci računovodstva prav tako omenjenih ekonomskih fakultet. Anketiranje je bilo opravljeno v študijskem letu 2014/2015. Zaradi večje odzivnosti in hitrejšega načina pridobitve zelenih podatkov smo anketiranje študentov smeri računovodstva in revizije izvedli na licu mesta pri posameznih urah. Obiskali smo tako Ekonomsko-poslovno fakulteto v Mariboru kot tudi Ekonomsko fakulteto v Ljubljani. Študente 2. letnikov podiplomskega študija smo anketirali s pomočjo spletne strani 1KA, saj so s predavanji zaključili že v prvem semestru. Anketiranje profesorjev je bilo opravljeno s pomočjo spletne strani 1KA. Profesorje računovodstva smo k reševanju pozvali po mailu, ki so javno dostopni.

Dobljene podatke smo analizirali s pomočjo statističnega programa SPSS in tako dobili odgovore na zastavljene hipoteze.

Hipoteze H_1 , H_2 in H_3 smo preverili z naslednjimi metodami: Podatke smo zbrali z anketnim vprašalnikom in jih analizirali s pomočjo statističnega programa SPSS. Poslužili smo se univariatne analize, kjer smo preverjali frekvenčno porazdelitev, aritmetično sredino, analizo variance in standardni odklon. S pomočjo Kolmogorov-Smirnovim ter Shapiro-Wilkovim testom smo preverili normalnost porazdelitve spremenljivk. Ker so rezultati pokazali neznačilnost testa ($\text{sig} > 0,05$) in se spremenljivke niso razlikovale od normalne porazdelitve, smo uporabili T-test, kjer pa so rezultati pokazali, da je test značilen ($\text{sig} < 0,05$) in porazdelitev ni bila normalna smo uporabili Mann-Whitneyev test in Wilcoxon rank-sum test.

4.1.5 Omejitve raziskave

Raziskava je bila izvedena na podlagi anketiranja študentov smeri računovodstva in revizije na dodiplomskem in podiplomskem študiju (2. in 3. letniki dodiplomskega ter 1. in 2. letniki podiplomskega študija) ter profesorjev, ki poučujejo računovodske predmete. Pri anketirancih smo se omejili na Ekonomsko-poslovno fakulteto v Mariboru in Ekonomsko fakulteto v Ljubljani. Raziskava je omejena le na Slovenijo.

4.2 Predstavitev in analiza rezultatov

V nadaljevanju bomo predstavili analizo rezultatov, ki smo jih dobili s pomočjo anketnih odgovorov. Prvi del bo namenjen predstavitvi rezultatov anketnih vprašalnikov, ki so nam jih izpolnili študentje. V drugem delu bomo predstavili rezultate anketnih vprašalnikov, ki so nam jih izpolnili profesorji. Ker nas zanima tudi primerjava med vzorcema (študentje vs. profesorji) bomo tretji del namenili ugotovitvam glede na dobljene rezultate.

4.2.1 VZOREC 1: Študentje smeri računovodstva in revizije

4.2.1.1 Osnovna statistika vzorca študentov smeri računovodstva in revizije

V vzorec je vključenih skupaj 294 študentov smeri računovodstva in revizije. Od tega je 148 študentov Ekonomske fakultete v Ljubljani in 146 študentov Ekonomsko-poslovne fakultete v Mariboru. 75,2 % študentov so ženskega spola in 24,8 % moškega spola. Podrobnejše podatke koliko je bilo študentov glede na letnik in smer študija prikazuje Tabela 4.

Tabela 4: Osnovna statistika vzorca študentov

		Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Spol	Moški	73	24,8	24,8	24,8
	Ženski	221	75,2	75,2	100,0
	Skupaj	294	100,0	100,0	
Fakulteta	Ekonomska fakulteta v Ljubljani	148	50,3	50,3	50,3

	Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru	146	49,7	49,7	100,0
	Skupaj	294	100,0	100,0	
Letnik in smer študija	2. letnik BUNI	39	13,3	13,3	13,3
	2. letnik BVS	51	17,3	17,3	30,6
	3. letnik BUNI	34	11,6	11,6	42,2
	3. letnik BVS	58	19,7	19,7	61,9
	1. letnik BMAG	59	20,1	20,1	82,0
	2. letnik BMAG	53	18,0	18,0	100,0
	Skupaj	294	100,0	100,0	

Vir: (Lastna analiza, 2015)

4.2.1.2 Ozaveščenost študentov o forenzičnem računovodstvu

Na podlagi zastavljenih vprašanj v anketi smo dobili odgovor koliko študentov je ozaveščenih s pojmom forenzično računovodstvo. Zanimalo nas je ali so seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo, kako dobro so seznanjeni ter njihovo mnenje o ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu med kolegi na fakulteti. Rezultate podajamo v nadaljevanju.

a) Ali ste seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo?

Tabela 5: Seznanjenost študentov s pojmom forenzično računovodstvo

		Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavne vrednosti	DA	150	51	64,1	64,1
	NE	84	28,6	35,9	100
	Skupaj	234	79,6	100	
Manjkajoče vrednosti	Prekinjeno	60	20,4		
Skupaj		294	100		

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Iz podanih rezultatov vidimo, da je s pojmom forenzično računovodstvo seznanjenih 64,1 % anketiranih študentov, 35,9 % študentov je na to vprašanje odgovorilo z "NE", da niso seznanjeni. Pri študentih, ki so na zastavljeno vprašanje odgovorili z "DA" nas je zanimalo kje so dobili informacije. 58 % vseh anketiranih študentov se je s pojmom forenzično računovodstvo seznanilo pri pouku, 15 % so prebrali v knjigi, 35 % so pojem zasledili na internetu, 13 % v tiskanih medijih ter prav tako 15 % na TV/RADIO. Pod "drugo", kjer so lahko študenti napisali še druge možnosti, smo dobili naslednje odgovore:

- na delavnicah, seminarjih, ki jih organizira fakulteta;
- od sošolca;
- v službi;
- na informativnem dnevu računovodske smeri.

- b) Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo na lestvici od 1 do 100 (1 skoraj nič, 100 popolnoma)?

Zaradi preglednosti nad rezultati smo lestvico od 1 do 100 rekordirali od 1 do 10. Vrednost 5 ali manj nam pove, da so študentje slabo seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo, vse kar je nad vrednostjo 5 pa nam pove, da so študentje dobro seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo.

Tabela 6: Seznanjenost študentov s pojmom forenzično računovodstvo na lestvici

		Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavne vrednosti	1	147	50	50,9	50,9
	2	17	5,8	5,9	56,7
	3	12	4,1	4,2	60,9
	4	19	6,5	6,6	67,5
	5	29	9,9	10	77,5
	6	14	4,8	4,8	82,4
	7	17	5,8	5,9	88,2
	8	21	7,1	7,3	95,5
	9	8	2,7	2,8	98,3
	10	5	1,7	1,7	100
		Skupaj	289	98,3	100
Manjkajoče vrednosti		5	1,7		
Skupaj		294	100		

Vir: (Lastna analiza, 2015)

50,9 % vseh anketiranih študentov je izrazilo mnenje, da so slabo seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo. Če gledamo kumulativno vidimo, da se je kar 77,5 % študentov odločilo za vrednost 5 ali manj (pred rekordiranjem bi bilo to 50 ali manj).

- c) Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?

Tabela 7: Podano mnenje o ozaveščenosti forenzičnega računovodstva med študenti

		Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavne vrednosti	Zelo nizka	48	16,3	23,2	23,2
	Nizka	84	28,6	40,6	63,8
	Zmerna	64	21,8	30,9	94,7
	Visoka	11	3,7	5,3	100,0
	Total	207	70,4	100,0	
Manjkajoče	Ne vem	27	9,2		

vrednosti	Prekinjeno	60	20,4		
	Skupaj	87	29,6		
Skupaj		294	100,0		

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Iz Tabela 7 vidimo, da je 63,8 % vseh anketiranih izrazilo mnenje, da je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu med kolegi nizka ali celo zelo nizka. Trditev smo preverili še z izračunom aritmetične sredine, standardnega odklona, analizo variance ter prikazali koeficient sploščenosti.

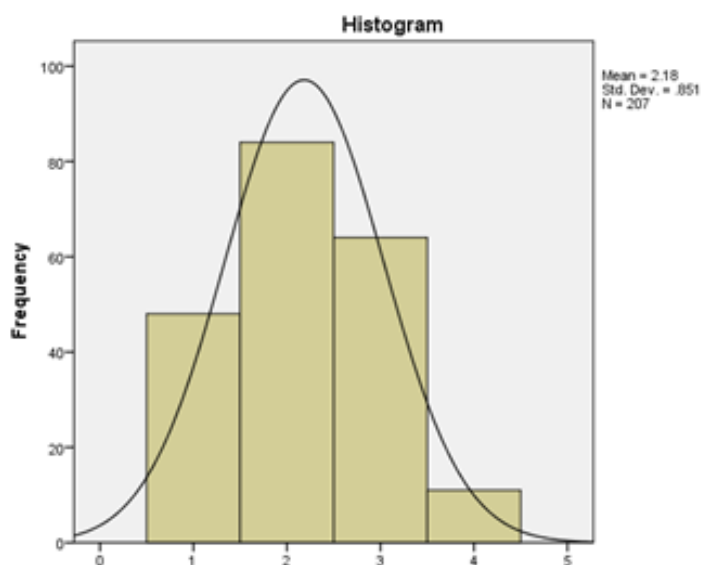
Tabela 8: Prikaz stopnje ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu med študenti z različnimi statističnimi metodami

Veljavne vrednosti	Manjkajoče vrednosti	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Variance	Koeficient asimetrije	Std.napaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napaka koeficienta sploščenosti
207	87	2,18	,851	,723	,164	,169	-,729	,337

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Na podlagi podane aritmetične sredine, ki znaša 2,18 smo prišli do ugotovitev, da so študentje povprečno izrazili mnenje, da je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med njihovimi kolegi nizka. Standardni odklon znaša 0,851, kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,851.

Slika 1: Histogram in krivulja porazdelitve ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med študenti

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Porazdelitev je rahlo asimetrična v desno, ker je koeficient asimetrije večji od 0. Iz Tabela 8 lahko razberemo, da koeficient asimetrije znaša 0,164. Iz slike vidimo, da je porazdelitev sploščena, kar pomeni, da je koeficient sploščenosti manjši od 0.

4.2.1.3 Ozaveščenost študentov o vsebini forenzičnega računovodstva

V anketnem vprašalniku smo postavili trditve, ki se nanašajo na vsebino forenzičnega računovodstva. Zanimalo nas je v kolišni meri študentje poznajo naloge forenzičnega računovodstva, njegove pristojnosti in delovanje.

Pred pripravo analize opisne statistike o ozaveščenosti študentov o vsebini forenzičnega računovodstva smo rekordirali trditev "Nisem seznanjen/a, da je forenzični računovodja eden izmed najmočnejših mehanizmov pri odkrivanju in preprečevanju gospodarskega kaznivega dejanja", saj je v vprašalniku negativno naravnana (vrednost smo obrnili v smislu 1=5, 2=4 ...).

Tabela 9: Opisne statistike ozaveščenosti študentov o vsebini forenzičnega računovodstva

	N		Aritmetična sredina	Mediana	Std. odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std. napaka koeficienta sploščenosti	Koeficient sploščenosti	Std. napaka koeficienta sploščenosti
	Veljavni	Manjkajoči								
Forenzični računovodja lahko pomaga pri preprečevanju in odkrivanju gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.	211	366	4,28	4,00	,808	,652	-1,659	,167	4,203	,333
Zavedanje o forenzičnem računovodstvu krepí nadzor prevar pri poslovanju.	203	374	3,87	4,00	,794	,631	-1,015	,171	1,920	,340
Zavedam se, da je eden od ciljev forenzičnega računovodstva odkrivanje in preprečevanje gospodarskega kaznivega dejanja.	210	367	4,27	4,00	,799	,639	-1,437	,168	3,203	,334
Seznanjen/a sem, da je forenzični računovodja eden izmed najmočnejših mehanizmov pri odkrivanju in preprečevanju gospodarskega kaznivega dejanja.	217	360	2,94 47	3,0000	1,19283	1,42 3	,074	,165	-,906	,329

Gospodarska kazniva dejanja v podjetjih je mogoče preprečiti ali vsaj zmanjšati na najnižjo raven s pomočjo forenzičnega računovodstva.	201	376	3,89	4,00	,684	,468	-1,373	,172	4,369	,341
Forenzično računovodstvo lahko pomaga izboljševati klimo ustreznega odzivanja na nedovoljena dejanja v podjetjih.	198	379	4,04	4,00	,603	,364	-,858	,173	3,802	,344
Forenzično računovodstvo lahko pomaga izboljševati klimo ustreznega odzivanja na gospodarsko kazniva dejanja v podjetjih.	198	379	3,99	4,00	,668	,447	-1,019	,173	2,977	,344
Forenzično računovodstvo s svojimi preiskavami ne more pomagati pravosodnim organom.	184	393	2,39	2,00	1,029	1,059	,737	,179	-,010	,356
Forenzično računovodstvo izboljšuje zasnove sistema notranjega nadzora.	188	389	3,92	4,00	,766	,587	-,728	,177	1,042	,353

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Aritmetična sredina je najvišja pri trditvi "Forenzični računovodja lahko pomaga pri preprečevanju in odkrivanju gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji" in znaša 4,28 (na lestvici od 1 do 5). Najnižja aritmetična sredina pa se pojavi pri trditvi "Forenzično računovodstvo s svojimi preiskavami ne more pomagati pravosodnim organom", ki znaša 2,39 (na lestvici od 1 do 5). Iz podatkov aritmetične sredine trditev iz Tabela 9 lahko trdimo, da je ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva visoka.

4.2.1.4 Vpliv poučevanja na poznavanje forenzičnega računovodstva pri študentih

Študentom smo v anketnem vprašalniku postavili trditve s katerimi bi preverili njihovo menje o poučevanju in poznavanju forenzičnega računovodstva ter kako bi to vplivalo na njih.

Tabela 10: Opisna statistika trditev s katerimi merimo vpliv poučevanja na poznavanje forenzičnega računovodstva pri študentih

	Veljavne vrednosti	Manjkajoče vrednosti	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Variance	Koeficient asimetrije	Std.napaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napaka koeficienta sploščenosti
V1 - Poučevanje forenzičnega računovodstva na ekonomskih fakultetah bo okrepila preprečevanje in odkrivanje gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.	216	78	3,88	,884	,782	-,830	,166	,938	0,330
V2 - Poznavanje forenzičnega računovodstva bo pozitivno vplivalo na opravljanje dela v praksi študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji.	213	81	3,97	,832	,692	-,980	,167	1,801	0,332
V3 - Poznavanje forenzičnega računovodstva s strani računovodij in revizorjev bo pozitivno vplivalo na boj proti gospodarskim kaznivim dejanjem v Sloveniji.	215	79	4,03	,848	,719	-1,214	,166	2,452	0,330
V4 - Poznavanje forenzičnega računovodstva bo pozitivno vplivalo na usposabljanje študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji.	213	81	4,08	,884	,782	-1,359	,166	2,645	,331

Vir: (Lastna analiza, 2015)

V1: Aritmetična sredina znaša 3,98 (na lestvici od 1 do 5) kar pomeni, da so študentje povprečno izrazili mnenje, da bi poučevanje forenzičnega računovodstva na ekonomskih fakultetah okrepilo preprečevanje in odkrivanje gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji. Standardni odklon znaša 0,884 kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,884.

V2: Aritmetična sredina znaša 3,97 (na lestvici od 1 do 5) kar pomeni, da so študentje povprečno izrazili mnenje, da bi poznavanje forenzičnega računovodstva pozitivno vplivalo na opravljanje dela v praksi študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji. Standardni odklon znaša 0,832 kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,832.

V3: Aritmetična sredina znaša 4,03 (na lestvici od 1 do 5) kar pomeni, da so študentje povprečno izrazili mnenje, da bi poznavanje forenzičnega računovodstva s strani računovodij in revizorjev pozitivno vplivalo na boj proti kaznivim dejanjem v Sloveniji. Standardni odklon znaša 0,848, kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,848.

V4: Aritmetična sredina znaša 4,08 (na lestvici od 1 do 5), kar pomeni, da so študentje povprečno izrazili mnenje, da bi poznavanje forenzičnega računovodstva pozitivno vplivalo na usposabljanje študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji. Standardni odklon znaša 0,884, kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,884.

Koeficient asimetrije je pri vseh štirih spremenljivkah manjši od 0 in je porazdelitev asimetrična v levo. Koeficient sploščenosti pa je pri vseh spremenljivkah večji od 0 in pomeni, da je porazdelitev koničasta.

4.2.1.5 Ozaveščenost študentov o stanju gospodarskega kriminala

Glavna naloga forenzičnega računovodstva je spremljanje in odkrivanje gospodarskega kaznivega dejanja. V anketnem vprašalniku smo želeli pri študentih preveriti njihovo ozaveščenost o stanju gospodarskega kriminala na podlagi podanih trditev.

Pred pripravo analize opisne statistike o ozaveščenosti študentov o stanju gospodarskega kriminala smo rekordirali trditev "Gospodarska kazniva dejanja niso prispevala k nastanku gospodarske krize v Sloveniji", saj je v vprašalniku negativno naravnana (vrednost smo obrnili v smislu 1=5, 2=4 ...).

Tabela 11: Opisna statistika ozaveščenosti študentov o stanju gospodarskega kriminala

	N		Aritmetična sredina	Mediana	Std. odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std. napaka koeficienta sploščenosti	Koeficient sploščenosti	Std. napaka koeficienta sploščenosti
	Veljavni	Manjkajoči								
Menim, da so podjetja v Sloveniji dovzetna za gospodarska kazniva dejanja.	212	365	3,78	4,00	,939	,882	-,559	,167	-,038	,333
Menim, da je javnost izpostavljena gospodarskim kaznivim dejanjem.	221	356	3,87	4,00	,867	,751	-,715	,164	,659	,326
Obstaja visoka stopnja gospodarskih kaznivih dejanj v slovenskih podjetjih.	218	359	4,11	4,00	,822	,675	-,701	,165	,265	,328
Gospodarska kazniva dejanja so prispevala k nastanku gospodarske krize v Sloveniji.	220	357	3,8227	4,0000	1,04704	1,096	-,843	,164	,163	,327
Vsak sektor gospodarstva je "okužen" z gospodarskimi kaznivimi dejanji.	220	357	3,88	4,00	,868	,753	-,741	,164	,504	,327
V javnih službah je visoka stopnja gospodarskega kaznivega dejanja.	203	374	3,88	4,00	,867	,752	-,172	,171	-,899	,340

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Povprečje odgovorov je visoko, saj znaša aritmetična sredina pri najnižji trditvi 3,78 in najvišji 4,11 (na lestvici od 1 do 5). Na podlagi aritmetične sredine trditev v tabeli lahko trdimo, da je ozaveščenost študentov o gospodarskem kriminalu visoka.

4.2.2 Primerjava znotraj vzorca študentov smeri računovodstva in revizije

V anketnem vprašalniku smo želeli, da študentje označijo fakulteto iz katere prihajajo saj nas na podlagi tega zanima ali obstajajo statistično pomembne razlike o ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu ter ozaveščenosti o vsebini med posameznima fakultetama.

4.2.2.1 Primerjava rezultatov študentov med Ekonomsko fakulteto v Ljubljani in Ekonomsko-poslovno fakulteto v Mariboru

Zanima nas primerjava med fakultetama o tem koliko so na posamezni fakulteti študentje seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo ter kakšna je stopnja ozaveščenosti med njihovimi kolegi glede na fakulteto.

Tabela 12: Preverjanje spremenljivk med študenti glede na fakulteto z Mann-Whitney testom

Odvisna spremenljivka	Neodvisna spremenljivka	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Ali ste seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo?	EF LJ	129	118,13	15238,50	6691,5	-,189	,850
	EPF MB	105	116,73	12256,50			
	Total	234					
Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo (1-10)?	EF LJ	146	144,48	21094,50	10363,5	-,114	,909
	EPF MB	143	145,53	20810,50			
	Total	289					
Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?	EF LJ	110	100,49	11054,00	4949	-,951	,342
	EPF MB	97	107,98	10474,00			
	Total	207					

Vir: (Lastna raziskava, 2015)

V zgornji tabeli vidimo rezultate Mann-Whitney testa, ki je bil narejen za vse spremenljivke. Vidimo da je sig. > 0,05 kar pomeni, da ne obstajajo statistično značilne razlike po fakultetah.

Tabela 13: Preverjanje spremenljivk med študenti glede na fakulteto s t-testom

Spremenljivka	Enakost varianc	Levenova statistika		Ostale statistike						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Interval zaupanja	
									Lower	Upper
Ali ste seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo?	EF LJ	0,144	0,705	0,189	232	0,850	0,012	0,063	-0,113	0,137
	EPF MB			0,189	223	0,850	0,012	0,063	-0,113	0,137
Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forezično računovodstvo (1 do 10)?	EF LJ	11,490	0,001	-0,466	287	0,641	-1,716	3,680	-8,960	5,527
	EPF MB			-0,465	276	0,642	-1,716	3,687	-8,975	5,542
Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?	EF LJ	1,174	0,280	-0,850	205	0,396	-0,101	0,119	-0,334	0,133
	EPF MB			-0,848	200	0,397	-0,101	0,119	-0,335	0,133

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Rezultate smo preverili še s t-testom, ki nam tudi ti povedo, da ne obstajajo statistične razlike med posameznimi trditvami glede na fakulteto. Tako študentje Ekonomsko-poslovne fakultete v Mariboru kot študentje Ekonomske fakultete v Ljubljani so v večini slabo seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo ter so prav tako mnenja, da obstaja nizka stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med njihovimi kolegi.

Ker smo v anketnem vprašalniku s posameznimi trditvami preverjali tudi ozaveščenost študentov o vsebini forenzičnega računovodstva nas zanima ali obstajajo statistično pomembne razlike med fakultetama. Spremenljivke smo preverili s pomočjo Mann-Whitney testom prikazanim v Tabela 14.

Tabela 14: Preverjanje ozaveščenosti študentov o forenzičnemu računovodstvu med fakultetama z Mann-Whitney testom

Odvisna spremenljivka	Neodvisna spremenljivka	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Ozaveščenost študentov o vsebini forenzičnega računovodstva	EF LJ	74	67,32	4981,50	2206,5	-1,928	,054
	EPF MB	73	80,77	5896,50			
	Total	147					

Vir: (Lastna raziskava, 2015)

Iz podanih rezultatov lahko vidimo, da je sig. nekoliko višji od 0,05. Ker je signifikanca sorazmerno nizka lahko na podlagi tega še vedno trdimo, da pri tej spremenljivki obstajajo statistične razlike po posameznih fakultetah. Pri tem moramo upoštevati, da obstaja nekoliko višje tveganje o napačni trditvi. Vrednost "Mean Rank" je višji pri Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru, kar nam pove, da je med študenti Ekonomsko-poslovne fakultete v Mariboru večja ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva kot pri študentih Ekonomske fakultete v Ljubljani. To velja pri $U=2206,5$.

Zaradi tveganja o napačni trditvi pri Mann-Whitney testu smo opravili še t-test prikazan v tabeli spodaj.

Tabela 15: Preverjanje ozaveščenosti študentov o forenzičnem računovodstvu med fakultetama s t-testom

Spremenljivka	Enakost varianc	Levenova statistika		t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Interval zaupanja	
		F	Sig.						Lower	Upper
Ozaveščenost študentov o vsebini forenzičnega računovodstva	EF LJ	0,951389	0,33099	-1,71098	145	0,089224	-0,109322	0,063894	-0,23561	0,016963
	EPF MB			-1,71415	136,0147	0,088779	-0,109322	0,063776	-0,23544	0,016799

Vir: (Lastna analiza, 2015)

T-test nam je pokazal, da obstajajo statistično značilne razlike po fakultetah o ozaveščenosti študentov o vsebini forenzičnega računovodstva. Torej lahko z gotovostjo trdimo, da so študentje na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru bolj ozaveščeni o vsebini forenzičnega računovodstva kot študentje na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru med svojimi izbirnimi predmeti ponuja tudi predmet forenzično računovodstvo, kjer se lahko študentje podrobneje seznanijo s samo vsebino. Predmet forenzično računovodstvo poleg ostalih računovodskih predmetov poučuje strokovnjak na tem področju doc. dr. Iztok Kolar. Ekonomska fakulteta v Ljubljani žal v učnem programu ne ponuja predmeta forenzično računovodstvo, ter tudi nima posebej specializiranega profesorja, ki bi prevzemal to področje poučevanja. Iz tega lahko sklepamo, da so tudi študentje Ekonomsko-poslovne fakultete v Mariboru bolj seznanjeni z vsebino forenzičnega računovodstva kot kolegi v Ljubljani.

4.2.2.2 Primerjava med dodiplomskim študijem in podiplomskim študijem

Zanima nas ali obstajajo statistično pomembne razlike med dodiplomskim in podiplomskim študijem glede na seznanjenost s pojmom forenzično računovodstvo in

stopnjo ozaveščenosti med njihovimi kolegi na fakulteti. Rezultate bomo preverili z Mann-Whitney testom.

Tabela 16: Preverjanje spremenljivk med študenti glede na stopnjo študija z Mann-Whitney testom

Odvisna spremenljivka	Neodvisna spremenljivka	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
S1 - Ali ste seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo?	Dodiplomski študij	131	138,91	18197,50	3941,5	-6,568	,000
	Podiplomski študij	103	90,27	9297,50			
	Total	234					
S2 - Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo (1-10)?	Dodiplomski študij	179	117,67	21063,00	4953	-7,620	,000
	Podiplomski študij	110	189,47	20842,00			
	Total	289					
S3 - Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?	Dodiplomski študij	118	84,44	9964,00	2943	-5,731	,000
	Podiplomski študij	89	129,93	11564,00			
	Total	207					

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Iz Tabela 16 lahko razberemo, da je sig. < 0, 05 pri vseh treh spremenljivkah in pomeni, da obstajajo statistično značilne razlike med dodiplomskim študijem in podiplomskim študijem.

S1: Vrednost "Mean Rank" je višji pri dodiplomskem študiju, kar nam pove, da je več študentov na dodiplomskem študiju seznanjenih s pojmom forenzično računovodstvo, kot na podiplomskem študiju. To velja pri U=3941,5.

S2: Vrednost "Mean Rank" je višja pri podiplomskem študiju, kar nam pove, da so študentje podiplomskega študija mnenja, da so bolj seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo na lestvici od 1 do 100 (rekordirano od 1 do 10) kot študentje dodiplomskega študija. To velja pri U=4953.

S3: Vrednost "Mean Rank" je višji pri podiplomskem študiju, kar nam pove, da so študentje podiplomskega študija mnenja, da so njihovi kolegi bolj seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo, kot študentje dodiplomskega študija. To velja pri U=2943.

Z napredovanjem študentov v višji letnik, se širi tudi njihovo poznavanje računovodstva. Ali lahko res potrdimo naše razmišljanje bomo preverili ali se statistično razlikuje poznavanje vsebine forenzičnega računovodstva med študenti dodiplomskega študija in študenti podiplomskega študija. Spremenljivke smo preverili s pomočjo Mann-Whitney testom.

Tabela 17: Preverjanje ozaveščenosti študentov o vsebini forenzičnega računovodstva glede na stopnjo študija z Mann-Whitney testom

Odvisna spremenljivka	Neodvisna spremenljivka	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Ozaveščenost študentov o vsebini forenzičnega računovodstva	Dodiplomski študij	67	63,04	4223,50	1945,5	-2,875	,004
	Podiplomski študij	80	83,18	6654,50			
	Total	147					

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Iz rezultatov Mann-Whitney testa vidimo, da je sig. < 0,05, kar pomeni, da pri tej spremenljivki obstajajo statistično značilne razlike po programih. Vrednost "Mean Rank" je višji pri študentih podiplomskega študija in nam pove, da je med študenti podiplomskega študija prisotna večja ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva, kot med študenti dodiplomskega študija. To velja pri U= 1945,5.

4.2.2.3 Spearmanov koeficient korelacije

S pomočjo Spremanovega koeficienta korelacije želimo ugotoviti ali se s stopnjo študija študentov računovodstva in revizije večja tudi zavedanje in poznavanje vsebine forenzičnega računovodstva na eni strani in gospodarskega kriminala na drugi strani. Na intervalu od [1, -1] bomo preverili povezanost med spremenljivkami.

Tabela 18: Spearmanov koeficient korelacije

		Stopnja študija	Ozaveščenost o stanju gospodarskega kriminala	Ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva	Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo na lestvici od 1 do 10?	
Spearman's rho	Stopnja študija	Correlation Coefficient	1,000	,133	.238**	.449**
		Sig. (2-tailed)		,069	,004	,000
		N	294	189	147	289
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).						
*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).						

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Iz rezultatov lahko vidimo, da obstajajo statistično značilne povezanosti (sig. < 0,05) med "stopnjo študija" ter "ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva" in "Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo na

lestvici od 1 do 10". Med "stopnja študija" in spremenljivko "ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva" znaša povezanost 0,238 in je šibka. Srednje močno povezanost 0,449 pa se kaže med spremenljivkama "stopnja študija" in "Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo na lestvici od 1 do 10". Torej, iz dobljenih koeficientov lahko zaznamo, da večja kot je stopnja študija, večje je zavedanje in poznavanje vsebine forenzičnega računovodstva.

4.2.3 VZOREC 2: Profesorji računovodstva

4.2.3.1 Osnovna statistika vzorca profesorjev računovodstva

Od 16 profesorjev računovodstva, katerim smo poslali mail za reševanje ankete nam je 9 profesorjev v celoti izpolnilo vprašalnik, 1 oseba testa ni rešila do konca. Od tega je v vzorcu vključenih 5 oseb moškega spola in 4 osebe ženskega spola. Podatke prikazujemo tudi v Tabela 19 spodaj.

Tabela 19: Osnovna statistika vzorca profesorjev računovodstva

			Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Spol	Veljavne vrednosti	Moški	5	50,0	55,6	55,6
		Ženski	4	40,0	44,4	100,0
		Total	9	90,0	100,0	
	Manjkajoče vrednosti	Prekinjeno	1	10,0		
	Skupaj		10	100,0		
Starost	Veljavne vrednosti	18-30	1	10,0	11,1	11,1
		31-40	2	20,0	22,2	33,3
		41-50	3	30,0	33,3	66,7
		51-60	3	30,0	33,3	100,0
		Total	9	90,0	100,0	
	Manjkajoče vrednosti	Prekinjeno	1	10,0		
	Skupaj		10	100,0		

Vir: (Lastna analiza, 2015)

4.2.3.2 Ozaveščenost profesorjev o forenzičnem računovodstvu

Pri profesorjih, ki na fakultetah poučujejo računovodske predmete smo želeli preveriti ali so seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo, njihovo samooceno kako dobro so seznanjeni ter kakšno je njihovo mnenje o poznavanju forenzičnega računovodstva med kolegi. V nadaljevanju podajamo rezultate.

a) Ali ste seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo?

Tabela 20: Seznanjenost profesorjev s pojmom forenzično računovodstvo

		Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavne vrednosti	DA	10	100,0	100,0	100,0

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Vsi anketirani profesorji so seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo.

b) Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo na lestvici od 1 do 100 (1 skoraj nič, 100 popolnoma)?

Lestvico smo rekordirali iz 1 do 100 na 1 do 10 zaradi večje preglednosti nad rezultati. Vrednost 5 ali manj nam pove, da so profesorji slabo seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo, vse kar je nad vrednostjo 5 pa nam pove, da so profesorji dobro seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo.

Tabela 21: Seznanjenost profesorjev s pojmom forenzično računovodstvo

N	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std.napaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napaka koeficienta sploščenosti
10	8,30	1,418	2,011	-1,245	,687	2,990	1,334

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Aritmetična sredina znaša 8,3 (na lestvici od 1 do 10) in pomeni, da so profesorji povprečno izrazili mnenje, da so zelo dobro seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo. Vrednosti se od aritmetične sredine odklanjajo za 1,418, kar nam pove standardni odklon. Koeficient asimetrije je manjši od 0 in pomeni, da je porazdelitev asimetrična v levo. Koeficient sploščenosti je večji od 0, kar pomeni, da je porazdelitev koničasta.

c) Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?

Tabela 22: Podano mnenje o ozaveščenosti forenzičnega računovodstva med profesorji

		Frekvenca	Odstotek	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavne vrednosti	Zelo nizka	1	10,0	11,1	11,1
	Nizka	1	10,0	11,1	22,2
	Zmerna	5	50,0	55,6	77,8
	Visoka	2	20,0	22,2	100,0
	Total	9	90,0	100,0	

Manjkajoče vrednosti	Ne vem	1	10,0		
	Skupaj	10	100,0		

Vir: (Lastna analiza, 2015)

77,8 % anketiranih profesorjev računovodstva je izrazilo mnenje, da je ozaveščenost o forenzičnem računovodstvu med kolegi zmerna. V Tabela 23 smo trditev preverili tudi z izračunom aritmetične sredine, standardnega odklona in analize variance.

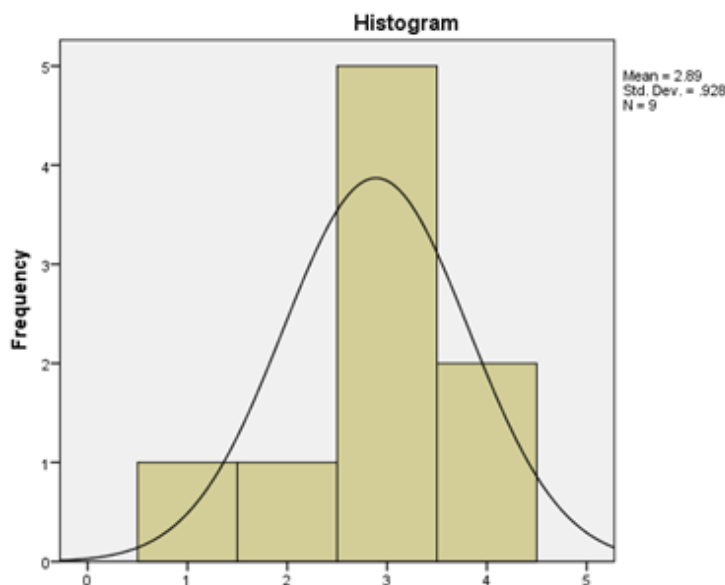
Tabela 23: Prikaz stopnje ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu med profesorji z različnimi statističnimi metodami

N	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Variance	Koeficient asimetrije	Std.napaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napaka koeficienta sploščenosti
9	2,89	,928	,861	-,944	,717	1,254	1,400

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Aritmetična sredina znaša 2,89 (na lestvici od 1 do 5) in nam pove, da so profesorji v povprečju izrazili mnenje, da je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu med kolegi zmerna. Standardni odklon znaša 0,928, kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,928.

Slika 2. Histogram in krivulja porazdelitve ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu med profesorji

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Koeficient asimetrije je manjši od 0, kar pomeni, da je porazdelitev asimetrična v levo. Koeficient sploščenosti je večji od 0, kar pomeni, da je porazdelitev koničasta. Na Slika 2 podatke prikazujemo tudi s histogramom in krivuljo porazdelitve.

4.2.3.3 Ozaveščenost profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva

Vsak izmed profesorjev je strokovnjak na svojem področju poučevanja. Koliko se profesorji izobražujejo in raziskujejo sorodne vede v povezavi z računovodstvom smo preverili v nadaljevanju. Zanimalo nas je, kako dobro so profesorji ozaveščeni o vsebini forenzičnega računovodstva. Na podlagi postavljenih trditev smo preverjali ali poznajo naloge forenzičnega računovodstva, njegove pristojnosti in delovanje.

Pred pripravo analize opisne statistike o ozaveščenosti študentov o vsebini forenzičnega računovodstva smo rekordirali trditev "Nisem seznanjen/a, da je forenzični računovodja eden izmed najmočnejših mehanizmov pri odkrivanju in preprečevanju gospodarskega kaznivega dejanja", saj je v vprašalniku negativno naravnana (vrednost smo obrnili v smislu 1=5, 2=4 ...).

Tabela 24: Opisne statistike ozaveščenosti profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva

	N		Aritmetična sredina	Mediana	Std. odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std. Napaka koeficienta sploščenosti	Koeficient sploščenosti	Std. napaka koeficienta sploščenosti
	Veljavni	Manjkajoči								
Forenzični računovodja lahko pomaga pri preprečevanju in odkrivanju gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.	10	0	4,30	4,50	,949	,900	-1,718	,687	3,533	1,334
Zavedanje o forenzičnem računovodstvu krepi nadzor prevar pri poslovanju.	9	1	3,78	4,00	,441	,194	-1,620	,717	,735	1,400
Zavedam se, da je eden od ciljev forenzičnega računovodstva odkrivanje in preprečevanje gospodarskega kaznivega dejanja.	10	0	4,40	4,50	,699	,489	-,780	,687	-,146	1,334
Nisem seznanjen/a, da je forenzični računovodja eden izmed najmočnejših mehanizmov pri odkrivanju in preprečevanju gospodarskega kaznivega dejanja.	10	0	3,8000	4,0000	1,13529	1,289	-1,800	,687	4,336	1,334

Gospodarska kazniva dejanja v podjetjih je mogoče preprečiti ali vsaj zmanjšati na najnižjo raven s pomočjo forenzičnega računovodstva.	9	1	3,89	4,00	,782	,611	,216	,717	-1,041	1,400
Forenzično računovodstvo lahko pomaga izboljševati klimo ustreznega odzivanja na nedovoljena dejanja v podjetjih.	9	1	3,89	4,00	,601	,361	-,018	,717	1,126	1,400
Forenzično računovodstvo s svojimi preiskavami ne more pomagati pravosodnim organom.	9	1	1,56	2,00	,527	,278	-,271	,717	-2,571	1,400
Forenzično računovodstvo izboljšuje zasnove sistema notranjega nadzora.	9	1	3,22	3,00	1,09 3	1,19 4	,188	,717	-1,232	1,400

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Aritmetična sredina pri najvišji trditvi "Zavedam se, da je eden od ciljev forenzičnega računovodstva odkrivanje in preprečevanje gospodarskega kaznivega dejanja" znaša 4,40 (na lestvici od 1 do 5). Najnižja aritmetična sredina pa je pri trditvi "Forenzično računovodstvo s svojimi preiskavami ne more pomagati pravosodnim organom" in znaša 1,56 (na lestvici od 1 do 5). Glede na to, da se aritmetična sredina giblje med 4,40 in 1,56 (na lestvici od 1 do 5), lahko iz rezultatov trdimo, da je ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva srednje visoka.

4.2.3.4 Vpliv poučevanja na poznavanje forenzičnega računovodstva pri profesorjih

Tako kot pri študentih smo tudi pri profesorjih v anketnem vprašalniku preverili njihovo mnenje, kakšen vpliv bi imelo poučevanje in poznavanje forenzičnega računovodstva.

Tabela 25: Opisna statistika trditev s katerimi merimo vpliv poučevanja na poznavanje forenzičnega računovodstva pri profesorjih

	Veljavne vrednosti	Manjkajoče vrednosti	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std.napaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napaka koeficienta sploščenosti
V1 - Poučevanje forenzičnega računovodstva na ekonomskih fakultetah bo okrepila preprečevanje in odkrivanje gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.	9	1	3,78	,667	,444	,254	,717	-,040	1,400
V2 - Poznavanje forenzičnega računovodstva bo pozitivno vplivalo na opravljanje dela v praksi študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji.	10	0	3,80	,789	,622	,407	,687	-1,074	1,334

V3 - Poznavanje forenzičnega računovodstva s strani računovodij in revizorjev bo pozitivno vplivalo na boj proti gospodarskim kaznivim dejanjem v Sloveniji.	10	0	3,80	,789	,622	,407	,687	-1,074	1,334
---	----	---	------	------	------	------	------	--------	-------

Vir: (Lastna analiza, 2015)

V1: Aritmetična sredina znaša 3,78 (na lestvici od 1 do 5) kar pomeni, da so profesorji računovodstva povprečno izrazili mnenje, da bi poučevanje forenzičnega računovodstva na ekonomskih fakultetah okrepilo preprečevanje in odkrivanje gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji. Standardni odklon znaša 0,667 kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,667.

V2: Aritmetična sredina znaša 3,80 (na lestvici od 1 do 5) kar pomeni, da so profesorji računovodstva povprečno izrazili mnenje, da bi poznavanje forenzičnega računovodstva pozitivno vplivalo na opravljanje dela v praksi študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji. Standardni odklon znaša 0,789 kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,789.

V3: Aritmetična sredina znaša 3,80 (na lestvici od 1 do 5) kar pomeni, da so profesorji računovodstva povprečno izrazili mnenje, da bi poznavanje forenzičnega računovodstva s strani računovodij in revizorjev pozitivno vplivalo na boj proti kaznivim dejanjem v Sloveniji. Standardni odklon znaša 0,789 kar pomeni, da se vrednosti od aritmetične sredine odklanjajo za 0,789.

Koeficient asimetrije je pri vseh treh spremenljivkah večji od 0 in pomeni, da je porazdelitev asimetrična v desno. Koeficient sploščenosti pa je manjši od 0 in pomeni, da je porazdelitev sploščena.

4.2.4 Primerjava znotraj vzorca profesorjev računovodstva

Anketiranje profesorjev računovodstva je potekalo na dveh ekonomskih fakultetah in sicer na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru in Ekonomski fakulteti v Ljubljani. V nadaljevanju bomo prikazali rezultate primerjav med fakultetama in preverili ali obstajajo statistično pomembne razlike o ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu ter ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva.

4.2.4.1 Primerjava rezultatov profesorjev med Ekonomsko fakulteto v Ljubljani in Ekonomsko-poslovno fakulteto v Mariboru

Na podlagi posamezne fakultete nas zanima kako dobro so profesorji računovodstva seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo ter njihovo mnenje o stopnji ozaveščenosti med kolegi. Rezultate prikazujemo z Mann-Hitney testom.

Tabela 26: Preverjanje spremenljivk med profesorji glede na fakulteto z Mann-Whitney testom

Odvisna spremenljivka	Neodvisna spremenljivka	N	Mean Rank	Sum of Ranks	Mann-Whitney U	Z	Asymp. Sig. (2-tailed)
Ali ste seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo?	EF LJ	4	5,00	20,00	10	1,000	1,000
	EPF MB	5	5,00	25,00			
	Total	9					
Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo (1-10)?	EF LJ	4	2,88	11,50	1,5	,028	0,032
	EPF MB	5	6,70	33,50			
	Total	9					
Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?	EF LJ	4	4,00	16,00	6	,508	0,686
	EPF MB	4	5,00	20,00			
	Total	8					

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Pri spremenljivki "Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo (1-10)" vidimo, da je sig. < 0,05 kar pomeni, da pri tej spremenljivki obstajajo statistično značilne razlike glede na posamezno fakulteto v kateri poučujejo profesorji računovodske predmete. Vrednost "Mean Rank" je višji pri Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru, kar nam pove, da so profesorji na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru mnenja, da so bolj seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo (na lestvici od 1 do 10) kot profesorji iz Ekonomske fakultete v Ljubljani.

Da je temu res tako kot kažejo rezultati zgoraj, bomo preverili še ozaveščenost profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva glede na posamezno fakulteto na kateri poučujejo.

Tabela 27: Preverjanje ozaveščenosti profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva med fakultetama s t-testom

Spremenljivka		Levenova statistika		Ostale statistike						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Interval zaupanja	
									Lower	Upper
Ozaveščenost profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva	EF LJ	3,200	,124	,234	6	,823	,05556	,23787	-,52650	,63761
	EPF MB			,234	3,724	,828	,05556	,23787	-,62466	,73577

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Ali obstajajo statistično pomembne razlike med fakultetama o ozaveščenosti profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva smo preverili s t-testom. Iz tabele lahko vidimo, da ne obstajajo statistično značilne razlike po fakultetah, ker je signifikanca večja od 0,05.

Torej, če povzamemo, kljub mnenju profesorjev na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru, da so bolj seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo lahko vidimo, da ne obstajajo pomembne razlike glede poznavanja same vsebine forenzičnega računovodstva. Profesorji obeh ekonomskih fakultet se izobražujejo o aktualnih temah oziroma novih spoznanjih iz področja računovodstva ter na ta način skrbno ohranjajo medsebojno konkurenčnost na istem nivoju.

4.2.5 Primerjava med vzorcema (študentje vs. profesorji)

Kar 58 % študentov, ki so seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo je odgovorilo, da so informacije pridobili pri pouku, se pravi pri profesorjih, ki so prav tako bili del testiranja. Glede na to, da profesorji širijo znanja in obzorja študentov, nas zanima ali obstajajo med skupinama statistično pomembne razlike, ter na kateri vzorec se naslanjajo. Rezultate med spremenljivkami smo preverili s t-testom, ki ga prikazujemo v Tabela 28.

Tabela 28: Preverjanje spremenljivk med študenti in profesorji s t-testom

Spremenljivka	Enakost variance	Levenova statistika		Ostale statistike						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	Interval zaupanja	
									Lower	Upper
S1 - Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo (1 do 10)?	Študentje	12,384	,001	-5,801	297	,000	5,07855	,87541	6,80134	3,35575
	Profesorji			-10,652	11,493	,000	5,07855	,47679	6,12248	4,03461
S2 - Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?	Študentje	,232	,630	-2,427	214	,016	-,705	,291	-1,278	-,132
	Profesorji			-2,240	8,595	,053	-,705	,315	-1,423	,012
S3 - Ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva	Študentje	,291	,591	1,633	153	,105	,2292	,1404	-,0481	,5066
	Profesorji			1,990	8,230	,081	,2292	,1152	-,0351	,4936

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Vidimo lahko, da je sig. < 0,05 samo pri S1 in pomeni, da obstajajo statistično pomembne razlike med študenti in profesorji glede na podano mnenje o seznanjenosti s pojmom forenzično računovodstvo (na lestvici od 1 do 10). Rezultati nam kažejo, da so profesorji računovodstva na lestvici od 1 do 100 (rekordirano od 1 do 10) izrazili večjo seznanjenost s pojmom forenzično računovodstvo kot njihovi študenti.

Presenečeni smo, da pri S3 rezultati niso pokazali razlike med profesorji računovodstva in študenti. Glede na njihovo podano mnenje o visoki seznanjenosti s forenzičnim računovodstvom, bi lahko sklepali, da je tudi njihovo poznavanje vsebine višje kot pri njihovih študentih. Na trditve, ki smo jih postavili v anketnem vprašalniku so oboji, tako profesorji kot tudi študentje, pokazali, da dobro poznajo vsebino forenzičnega računovodstva.

4.3 Preverjanje hipotez

V nadaljevanju bomo glede na rezultate, ki smo jih dobili, ovrgli oziroma sprejeli hipoteze, ki smo si jih postavili v uvodnem delu magistrske naloge.

4.3.1 Preverjanje H₁

H₁: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

Hipotezo smo preverjali s trditvami, ki so podrobneje predstavljene v poglavju 4.2.1.3. Študentje so na podlagi Likertove lestvice od 1 do 5 (1 sploh se ne strinjam, 5 popolnoma se strinjam) podali odgovore. Iz povprečja vrednosti trditev smo sestavili eno spremenljivko in tako preverili ozaveščenost študentov o vsebini forenzičnega računovodstva.

Tabela 29: Prikaz ozaveščenosti študentov o vsebini forenzičnega računovodstva

Veljavne vrednosti	Manjkajoče vrednosti	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std.napakaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napakaka koeficienta sploščenosti
147	147	3,81	,390	,152	-,508	,200	3,294	,397

Vir: (Lastna analiza, 2015)

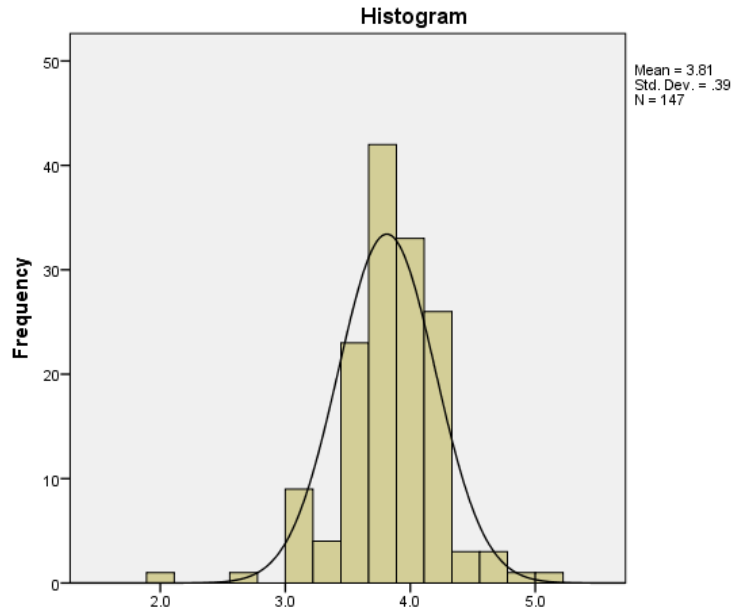
Iz tabele lahko razberemo, da aritmetična sredina znaša 3,81 (na lestvici od 1 do 5), kar pomeni, da je ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva visoka. Vrednosti se od aritmetične sredine odklanjajo za 0,390, kar nam kaže standardni odklon.

Rezultati aritmetične sredine so nam pokazali, da je raven ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva med študenti smeri računovodstva in revizije visoka, torej H₁ ovržemo.

Rezultate smo prikazali tudi s histogramom in krivuljo porazdelitve. Iz Slika 3 lahko vidimo, da je porazdelitev asimetrična v levo, saj je koeficient asimetrije manjši od 0.

Koeficient sploščenosti je večji od 0, kar lahko vidimo iz slike, saj je porazdelitev koničasta.

Slika 3: Histogram in krivulja porazdelitve ozaveščenosti študentov o vsebini forenzičnega računovodstva

Vir: (Lastna analiza, 2015)

4.3.2 Preverjanje H_2

H_2 : Raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

Iz povprečja vrednosti trditve na katere so študentje odgovarjali na podlagi Likertove lestvice od 1 do 5 (1 sploh se ne strinjam, 5 popolnoma se strinjam) smo sestavili spremenljivko, da bi ugotovili kakšna je raven ozaveščenosti študentov smeri računovodstva in revizije o stanju gospodarskega kriminala. Trditve so podrobneje predstavljene v poglavju 4.2.1.5.

Tabela 30: Prikaz ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti

Veljavne vrednosti	Manjkajoče vrednosti	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std.napaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napaka koeficienta sploščenosti
189	105	3,90	,524	,275	,184	,177	-,382	,352

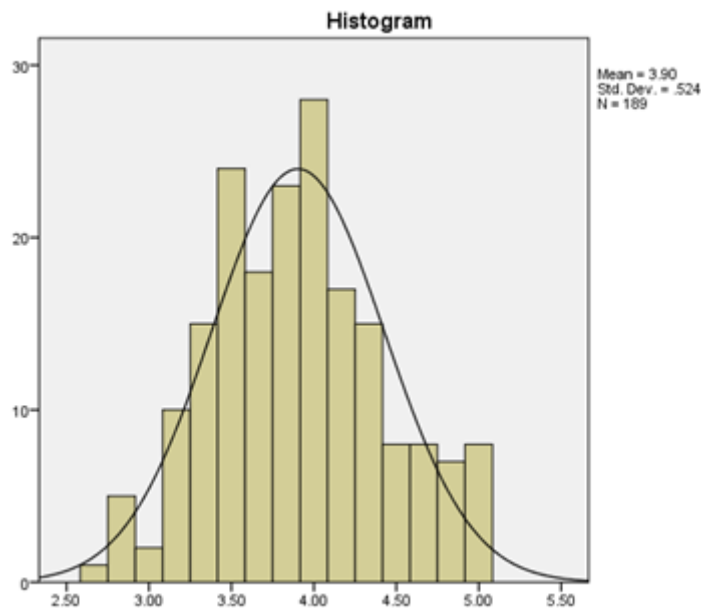
Vir: (Lastna analiza, 2015)

Aritmetična sredina znaša 3,9 (na lestvici od 1 do 5) kar pomeni, da je raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in

revizije visoka. Vrednosti od aritmetične sredine se odklanjajo za 0,524, kar nam pove standardni odklon.

Rezultati aritmetične sredine so nam pokazali, da je raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in revizije visoka, torej H_2 ovržemo.

Slika 4: Histogram in krivulja porazdelitve ozaveščenosti študentov o stanju gospodarskega kriminala

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Tudi iz histograma lahko razberemo, da je večina dobro ozaveščena o stanju gospodarskega kriminala. Porazdelitev je rahlo asimetrična v desno, ker je koeficient asimetrije večji od nič in znaša 0,184. Koeficient sploščenosti je manjši od 0 in je porazdelitev sploščena.

4.3.3 Preverjanje H_3

H_3 : Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji je nizka.

Hipotezo smo preverjali s trditvami, predstavljenimi v poglavju 4.2.3.3. Profesorji so v anketnem vprašalniku na trditve odgovarjali na Likertovi lestvici od 1 do 5 (1 sploh se ne strinjam, 5 popolnoma se strinjam). Iz povprečja vrednosti trditev smo sestavili eno spremenljivko in na ta način preverili raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji.

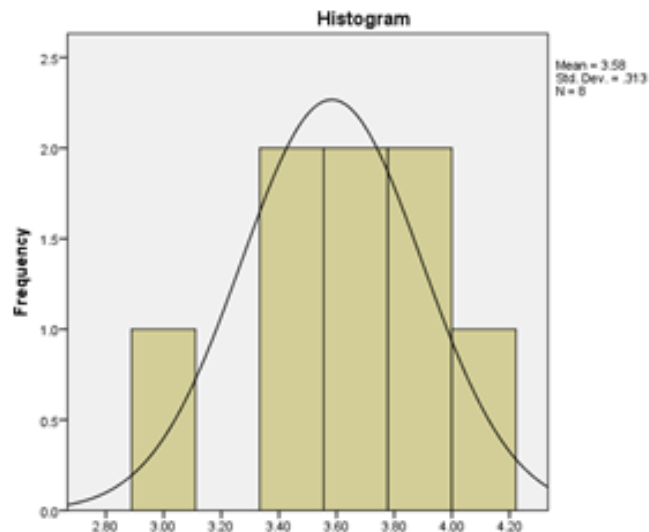
Tabela 31: Prikaz ozaveščenosti profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva

N	Aritmetična sredina	Standardni odklon	Varianca	Koeficient asimetrije	Std.napaka koeficienta asimetrije	Koeficient sploščenosti	Std.napaka koeficienta sploščenosti
8	3,58	,313	,098	-,595	,752	,712	1,481

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Na podlagi analize rezultatov lahko razberemo, da znaša aritmetična sredina 3,58 (na lestvici od 1 do 5) in pomeni, da je stopnja ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med profesorji računovodstva srednje visoka. Vrednosti se od aritmetične sredine odklanjajo za 0,313, kar nam kaže standardni odklon.

Slika 5: Histogram in krivulja porazdelitve ozaveščenosti profesorjev o vsebini forenzičnega računovodstva

Vir: (Lastna analiza, 2015)

Na prikazani Slika 5 histograma in krivulje porazdelitve lahko vidimo, da je porazdelitev asimetrična v levo, saj je koeficient asimetrije manjši od nič. Koeficient sploščenosti je večji od 0, kar pomeni, da je porazdelitev koničasta.

Rezultati so nam pokazali, da je raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokoškolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji srednje visoka, torej H_3 ovržemo.

4.4 Sklepne ugotovitve poglavja

Rezultati raziskave so nam pokazali, da je forenzično računovodstvo tako med študenti kot med profesorji računovodstva kar dobro poznano. Nenehno izobraževanje in izpopolnjevanje profesorjev je pokazalo, da jim forenzično računovodstvo ni tuji pojem. Vsi izmed anketiranih profesorjev so označili, da so že slišali za pojem forenzično računovodstvo, ter kar dobro poznajo pristojnosti, naloge in delovanje. Glede na to, da veda forenzičnega računovodstva povezuje vsa računovodska znanja, od revizije, davčnega znanja, do poznavanje prava in kriminalistike, nas ne presenečajo dobljeni rezultati. Študentje so v večini izrazili mnenje na lestvici od 1 do 100 (rekordirano od 1 do 10) o slabi seznanjenosti s pojmom forenzično računovodstvo, v delu, kjer pa smo na podlagi posameznih trditev preverjali poznavanje vsebine, se je izkazalo, da študentje v resnici zelo dobro poznajo vsebino forenzičnega računovodstva. Pri računovodskih predmetih dobimo ogromno informacij, ki se navezujejo tudi na forenzično računovodstvo, vendar niso posebej poudarjene, kar nam je potrdila tudi skromna samoocena študentov.

Vsi anketiranci so v večini mnenja, da je forenzično računovodstvo koristno za Slovenijo pri preprečevanju in odkrivanju prevar. Forenzično računovodstvo ima torej svetlo prihodnost za svoj razvoj in prepoznavnost v Sloveniji. Zelo koristno je, da profesorji seznanjajo študente znotraj svojega predmeta tudi o nevarnostih in nepravilnem delovanju, kot je na primer gospodarski kriminal ter poznavanje mehanizmov preprečevanja. Poznavanje forenzičnega računovodstva je lahko pri študentih že prvi mehanizem pri delu, ki jim bo pomagal prepoznati in odpraviti napake ali storjena kazniva dejanja. Že samo zavedanje lahko pozitivno vpliva na opravljanje dela, kot smo ugotovili pri eni izmed zastavljenih trditev.

Z opravljeno raziskavo, kjer smo preverjali stanje ozaveščenosti študentov in učiteljev računovodstva v Sloveniji o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu. Pozitivno smo presenečeni ter zelo zadovoljni nad pokazanimi rezultati, saj smo vse tri zastavljene hipoteze ovrgli.

5 SKLEP

V literaturi, člankih, knjigah nas seznanjajo o forenzičnem računovodstvu kot dokaj mlado vedo. Kako dobro se je razvilo in razširilo poznavanje o forenzičnem računovodstvu v Sloveniji smo želeli preveriti z našo raziskavo. Natančneje, naš namen je bil, da raziščemo stanje ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu med študenti smeri računovodstva in revizije ter visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji.

S pomočjo domače kot tuje literature smo raziskali področje forenzičnega računovodstva ter gospodarskega kriminala in predstavili relevantno vsebino v teoretičnem delu naše magistrske naloge. Tako smo proučili ozadje gospodarkega kriminala in na kakšen način se Slovenija spopada z njim. Ugotovili smo, da forenzično računovodstvo predstavlja pomembno vlogo v boju proti gospodarskemu kriminalu in spoznali mehanizme odkrivanja in preprečevanja. Forenzični računovodja pokriva velik spekter znanja, da je lahko kos tako veliki in odgovorni nalogi.

Cilj, ki smo si ga zadali v empiričnem delu je bil odgovoriti na vprašanje, kakšna je raven ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu v Sloveniji med študenti smeri računovodstva in revizije ter visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah. S pomočjo anketnega vprašalnika smo izvedli raziskavo na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru ter na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. Anketirali smo študente smeri računovodstva ter njihove profesorje, ki poučujejo računovodske predmete. Dobljene odgovore smo analizirali v statističnem programu SPSS in se poslužili različnih statističnih metod, s katerimi smo predstavili svoje ugotovitve. Med obema vzorcema smo preverili in analizirali seznanjenost s pojmom forenzično računovodstvo, kakšna je stopnja ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva ter kakšen vpliv bi imelo poučevanje in poznavanje forenzičnega računovodstva na študente in gospodarski kriminal.

Znotraj raziskave smo si postavili naslednje hipoteze:

H₁: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₂: Raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in revizije je nizka.

H₃: Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakultetah v Sloveniji je nizka.

Za preverjanje vseh treh hipotez smo opravili frekvenčno porazdelitev, izračunali aritmetično sredino, analizo variance in standardni odklon. Proti pričakovanjem smo vse tri hipoteze ovrgli in postavljamo nove ugotovitve:

- Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med študenti smeri računovodstva in revizije je visoka.

- Raven ozaveščenosti o stanju gospodarskega kriminala med študenti smeri računovodstva in revizije je visoka.
- Raven ozaveščenosti o vsebini forenzičnega računovodstva med visokošolskimi učitelji in sodelavci na ekonomskih fakulteta v Sloveniji je srednje visoka.

Ugotovili smo torej, da je med profesorji in študenti računovodstva forenzično računovodstvo dobro poznano. Tudi poznavanje vsebine forenzičnega računovodstva je zelo dobro in nad pričakovanji. Sklepamo lahko, da profesorji povezujejo s svojimi predmeti poučevanja tudi sorodne vede, informacije in novosti ter na ta način širijo obzorja njihovih študentov.

Ker smo raziskavo opravili na konkurenčnih ekonomskih fakultetah nas je zanimalo, ali se med njima morda pojavljajo pomembne razlike. Rezultate smo pridobili z Mann-Whitney testom ter t-testom. Med profesorji računovodstva glede na posamezno fakulteto ni bilo zaznanih statistično pomembnih razlik, so bile pa zaznane med študenti. Ugotovili smo, da je pri študentih Ekonomsko-poslovne fakultete večja ozaveščenost o vsebini forenzičnega računovodstva kot pri študentih Ekonomske fakultete v Ljubljani. Menimo, da lahko na Ekonomsko-poslovni fakulteti največji zaslužek pripišemo strokovnjaku na tem področju, doc. dr. Iztoku Kolarju, saj odlično skrbi za prepoznavnost in razvoj forenzičnega računovodstva. Poleg ostalih predmetov poučevanja je tudi nosilec izbirnega predmeta forenzično računovodstvo, kjer se veliko dela tudi na praktičnih primerih. Na Ekonomski fakulteti v Ljubljani smo preverili ali tudi oni ponujajo študentom predmet, kjer se lahko podrobneje seznanijo s pojmom forenzično računovodstvo. Ugotovili smo, da ponujajo le seminarje kjer predavajo o forenzičnem računovodstvu zunanji strokovnjaki, saj med profesorji zaenkrat ni kandidata, ki bi se specializiral tudi za to področje.

Ker smo se pri raziskavi omejili le na Slovenijo, bi bilo zanimivo dobljene rezultate primerjati s katero drugo državo. Na ta način bi videli kako daleč je razvoj forenzičnega računovodstva med slovenskimi študenti in profesorji na ekonomskih fakultetah. Zanimivo bi bilo opraviti podobno raziskavo tudi med študenti in profesorji preostalih smeri na ekonomskih fakultetah. Vsak izmed študentov se lahko v prihodnosti znajde v vodstveni poziciji, kjer bi poznavanje forenzičnega računovodstva in gospodarskega kriminala odlično pripomoglo izboljševati klimo ustreznega odzivanja na gospodarsko kazniva dejanja v podjetjih.

Uspešnost ter predvsem izstopanje iz povprečja vseh izobraženih računovodij, tako profesorjev kot tudi bodočih diplomantov, je v nenehnem izobraževanju. Pomembno je, da smo v času z napredkom, novimi odkritji, se poslužujemo sodobnejših pripomočkov in predvsem, da odkrivamo nova znanja. Ne iščimo luknje v sistemu, temveč iščimo možnosti za izboljšave in razvoj. Forenzično računovodstvo je s svojim razvojem in predvsem tako dobro prepoznavnostjo že na fakultetah na dobri poti do preprečevanja gospodarskih kaznivih dejanj.

LITERATURA IN VIRI

1. Amundsen, I. (17. januar 2000). Prevezeto 1. september 2015 iz Corruption: Definitions and Concepts: resources.transparency.bg/download.html?id=261 inge amundsen corruption definition of concept.
2. ATVP. (2015). *o Agenciji*. Prevezeto 1. julij 2015 iz Agencija za trg vrednostnih papirjev: <http://www.a-tvp.si/Default.aspx?id=1>.
3. Babšek, G. (2014). *Presoja značilnosti kaznivih dejanj s področja gospodarske kriminalitete (magistrsko delo)*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta Maribor.
4. Berry, J. (2003). Assume nothing audit instead. *Computerworld*, 14, 43.
5. Bhasin, M. (2013). Survey of skills required by forensic accountants: evidence from a developing country. *International Journal of Contemporary Business Studies*, 54-86.
6. Bierstaker, J., Brody, R., & Pacini, C. (2006). Accountants perceptions regarding fraud detection and prevention methods. *Managerial Auditing Journal*, 520-535.
7. (2003). Kazniva dejanja zoper gospodarstva. V R. Bohinc, *POSVET Problematika odkrivanja in pregona gospodarske kriminalitete* (str. 25-38). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
8. Cedilnik, A. (2011). *Poslovanje v offshore gospodarskih družbah in preprečitev gospodarske kriminalitete*. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
9. Coderre, D. (1999). Fraud detection: using data analysis techniques to detect fraud. *Global Audit Publication*.
10. Čokelc, S. (1998). Pojavi in odkrivanje davčnih utaj. *30. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 271-284). Zbornik referatov.
11. Čokelc, S. (15. januar 2010). *Revidicom*. Prevezeto 31. avgust 2015 iz Davčne utaje: www.revidicom.si/index.php/clanki/category/1-stanko-cokelc?download=13:davcne-utaje-2007-2008 davčne utaje.
12. Damijan, M. (2012). *Nadzor v bančništvu in vpliv na gospodarsko kriminaliteto*. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
13. Davis, M. (22. september 2008). *Investopedia*. Prevezeto 8. julij 2015 iz Options&Futures: <http://www.investopedia.com/articles/financial-careers/08/forensic-accounting-career.asp>.

14. Durtschi, C., Hillison, W., & Pacinci, C. (2004). The Effective Use of Benford's Law to Assist in. *Journal of Forensic Accounting* , V, 17-34.
15. Efiang, E. J. (Avgust 2013). *A exploration of forensic accounting education and practice for fraud prevention and detection in Nigeria*. Pridobljeno iz De Montfort University Open Research Archive: <https://www.dora.dmu.ac.uk/handle/2086/10118>.
16. Grand, C. (2001). Use of computer - assisted audit tools and techniques (CAATS). *The Institute of Internal Auditor* , 4.
17. Hopwood, W., Leiner, J., & Young, G. (2012). *Forensic Accounting and Fraud Examination* (Zv. 2). New York: McGraw-Hill.
18. *Kaplan Financial*. (14. avgust 2015). Prevezeto 14. avgust 2015 iz Computer assisted audit techniques (CAATS): <http://kfknowledgebank.kaplan.co.uk/KFKB/Wiki/Pages/ComputerAssistedAuditTechniques.aspx?mode=none>.
19. Kocbek, M. (2010). *Analiza in uporaba orodij CAAT za revizijo informacijskih sistemov*. Maribor: Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko.
20. Kolar, I. (20. april 2012). Forenzični računovodja - Robin Hood Slovenije. *Denar: revija o davkih* , 13-16.
21. Kolar, I. (20. maj 2012). Kako postati forenzični računovodja. *Denar: revija o davkih* , 12-14.
22. Kolar, I., Taškar Beloglavec, B., & Taškar Beloglavec, S. (2014). Forenzično računovodstvo - poseben način preiskovanja poslovnih prevar . *Bančni vestnik: revija za denarništvo in bančništvo* , 37-44.
23. Koletnik, F. (23. februar 2013). Najbolj inteligentne prevare so v gospodarstvu. *Večer* , 8-9.
24. Koletnik, F. (2008). Pomen računovodstva pri preprečevanju in odkrivanju gospodarskega kriminala. V *Vloga računovodskih, finančnih in revizijskih strok pri odkrivanju gospodarskega kriminala* (str. 37-60). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
25. Koletnik, F. (2011). Razumevanje forenzičnega računovodstva in forenzične revizije. V *43. simpozij o sodobnih metodah v računovodstvu, financah in reviziji* (str. 81-106). Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
26. Koletnik, F., & Kolar, I. (2008). *Forenzično računovodstvo*. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
27. Koletnik, F., Kolar, I., & Zdolšek, D. (2011). *Elaborat o: ustanovitvi in organiziranem delovanju forenzičnih računovodij v Sloveniji*.

28. KPK. (2015). *Komisija*. Prevezeto 1. julij 2015 iz Komisija za preprečevanje korupcije: <https://www.kpk-rs.si/sl/komisija>.
29. Kramer, N. (2010). *Davčne utaje in njihovo preprečevanje*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
30. Kresnik, T. (2010). *Forenzično računovodstvo in njegova vloga pri preiskovanju gospodarskega kriminala (diplomsko delo)*. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
31. Kuralt, T. (2010). *Kriminalistični vidik tajkunizacije v Sloveniji*. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
32. KZ-1-UPB2. (10. november 2011). Kazenski zakonik (uradno prečiščeno besedilo). *Uradni list RS*, 91/2011.
33. Lamberger, I. (2009). *Gospodarski kriminal : gradivo za predmet Gospodarska kriminaliteta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
34. Leban, N. (2009). *Sistemi prepoznavanja in preprečevanja zavarovalniških goljufij*. Maribor: Fakulteta za varnostne vede.
35. Mackenzie, W. (1998). *Financial times guide to using and interpreting company accounts*. London: Financial Times Managemnet.
36. Marn, A. (2010). *Podatkovno rudarjenje na primeru*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
37. Mathews, M., & Perera, M. (1991). *Accounting Theory and Developement*. London: Chapman & Hall.
38. Mehta, G., & Mathur, T. (2007). Preventing Financial Fraud through 'Forensic Accounting'. *The Chartered Accountant*, 1575-1580.
39. MMC RTV SLO. (26.. januar 2006). Prevezeto 24. junij 2015 iz Kako je organizirano slovensko sodstvo?: <https://www.rtv slo.si/slovenija/kako-je-organizirano-slovensko-sodstvo/49425>.
40. Nigrini, J. (1. maj 1999). *Journal of accountancy*. Prevezeto 13. avgust 2015 iz How a mathematical phenomenon can help CPAs uncover fraud and other irregulaities. : <http://www.journalofaccountancy.com/Issues/1999/May/nigrini.htm>.
41. Partlič, S. (2012). *Vpliv korupcije na poslovanje med gospodarskimi subjekti*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
42. Pasco, A. (2009). *Criminal financial investigation*. USA: Taylor&Francis.

43. Pečar, J. (1973). Kriminaliteta belega ovratnika in družbeno nadzorstvo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* , 25-38.
44. *Policija*. (2014). Prevezeto 25. maj 2015 iz Poročilo o delu policije 2014: <http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2014.pdf>.
45. Račič, I., & Kolar, I. (11. marec 2013). S forenzičnim računovodstvom nad gospodarski kriminal. *Dnevnik* , 28.
46. Računsko sodišče RS. (2015). *Računsko sodišče Republike Slovenije*. Prevezeto 24. junij 2015 iz O sodišču: <http://www.rs-rs.si/rsrs/rsrs.nsf/l/K8F21B44C5B212E77C1257155004C06C1>.
47. Ramamoorti, S. (2008). The Psychology and Sociology of Fraud: Integrating the Behavioural Sciences Component into Fraud and Forensic Accounting Curricula. *Issues in Accounting Education* , 351-363.
48. Ramamoorti, S., & Olsen, W. (2007). Fraud: the Human Factor. *Financial Executive* , 53-55.
49. ReNPPZK12-16. (2012). Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012-2016. *Uradni list RS* , 83/2012.
50. Schilit, H. (2002). *Financial Shenanigans*. Toronto: McGraw-Hill Inc.
51. SFR. (2015). *Sekcija forenzičnih računovodij*. Prevezeto 10. marec 2015 iz Forenzično računovodstvo: <http://www.sfr.si/index.php/forenzicno-racunovodstvo.html>.
52. Singleton, T. W., Singleton, A. J., Bologna, G. J., & Lindquist, R. J. (2006). *Fraud auditing and forensic accounting*. New Jersey: John Wiley & Sons.
53. SIR. (14. avgust 2015). *Slovenski inštitut za revizijo*. Prevezeto 14. avgust 2015 iz Smernice revidiranja in dajanje zagotovil za IT: http://www.si-revizija.si/sites/default/files/ris-smernice_revidiranja.pdf.
54. Sutherland, H. (1983). *White Collar Crime*. London: New Haven and London: Yale university Press.
55. Šinkovec, J. (1999). O kaznivem dejanju davčne zatajitve. *Pravna praksa* , 21-22.
56. Škof, B. (2000). Računovodja pred kaznivim dejanjem davčne zatajitve. *Davčno-finančna praksa* , 7.
57. Thornhill, T. W. (1996). *Forensic accounting: how to investigate financial fraud* (3rd ed. izd.). United States: Richard D. Irwin.
58. Udoayang, J. O., & James, F. U. (2004). *Auditing and Investigation*. Calabar: University of Calabar Press.

59. Veseli, S. (2011). *Posebni organi v boju zoper hujše oblike organiziranega kriminala*. Maribor: Pravna fakulteta.
60. Vremec, L. (1995). *Kreativno računovodstvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
61. *Wikipedia*. (13. avgust 2015). Prevezeto 15. avgust 2015 iz Benford's law: [https://en.wikipedia.org/wiki/Benford %27s_law](https://en.wikipedia.org/wiki/Benford%27s_law).
62. ZIntPK-UPB2. (2011). Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije (uradno prečiščeno besedilo). *Uradni list RS*, 69/2011.
63. ZKP-UPB8. (2012). Zakon o kazenskem postopku (uradno prečiščeno besedilo). *Uradni list RS*, 32/2012.
64. ZOPOKD-UPB1. (2004). Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (uradno prečiščeno besedilo). *Uradni list RS*, 98/04.
65. ZPPDFT. (2007). Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. *Uradni list RS*, 60/2007.
66. Žgajnar, N. (2010). *Gospodarski kriminal v Sloveniji*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.

PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašnik študentje

ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

sem Barbara Landeker, študentka podiplomskega študijskega programa, smer računovodstvo, revizija in davščine na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru. Pripravljam magistrsko nalogo z naslovom "Stanje ozaveščenosti študentov in učiteljev računovodstva v Sloveniji o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu" pod mentorstvom doc. dr. Iztoka Kolarja. Vaše sodelovanje je za raziskavo ključnega pomena, zato vas vljudno prosim za pomoč. Prosim Vas, da si vzamete približno 5 minut Vašega časa in izpolnite vprašalnik.

Za vaše sodelovanje se Vam prijazno zahvaljujem.

Barbara Landeker

A: DEMOGRAFSKI PODATKI

1. Fakulteta:

- Ekonomska fakulteta v Ljubljani
- Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru

2. Spol: M Ž

2. Starost: _____

3. Letnik:

- 2. letnik BUNI
- 2. letnik BVS
- 3. letnik BUNI
- 3. letnik BVS
- 1. letnik BMAG
- 2. letnik BMAG

B: OBNAŠANJE PROTI GOLJUFIJAM IN IZOBRAŽEVANJE FOREZIČNEGA RAČUNOVODSTVA

1. Ali ste seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo? DA NE
2. Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forenzično računovodstvo na lestvici od 1 do 100 (1 skoraj nič, 100 popolnoma)? _____

3. Če je odgovor na vprašanje (1) zgoraj DA, kje ste dobili informacije?

- Pri pouku
- V knjigi
- Na internetu
- V tiskanih medijih
- TV/RADIO
- Drugo: _____

	TRDITEV	ZELO NIZKA	NIZKA	ZMERNNA	VISOKA	ZELO VISOKA	NE VEM
4.	Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?						

Prosim, označite stopnjo strinjanja pri naslednjih trditvah.

	TRDITEV	SPLOH SE NE STRINJAM	SE NE STRINJAM	SE NITI NE STRINJAM, NITI STRINJAM	SE STRINJAM	POPOLNOMA SE STRINJAM	NE VEM
5.	Moja fakulteta ponuja predmet forenzično računovodstvo.						
6.	Na moji fakulteti obstajajo predavatelji, ki poučujejo predmet forenzično računovodstvo.						
7.	Poznavanje forenzičnega računovodstva bo pozitivno vplivalo na usposabljanje študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji.						
8.	Forenzični računovodja lahko pomaga pri preprečevanju in odkrivanju gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.						
9.	Poučevanje forenzičnega računovodstva na ekonomskih fakultetah bo okrepila preprečevanje in odkrivanje gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.						
10.	Obstaja nizka stopnja ozaveščenosti o forenzičnem računovodstvu med študenti.						
11.	Zavedanje o forenzičnem računovodstvu krepi nadzor prevar pri poslovanju.						

12.	Poznavanje forenzičnega računovodstva bo pozitivno vplivalo na opravljanje dela v praksi študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji.						
13.	Poznavanje forenzičnega računovodstva s strani računovodij in revizorjev bo pozitivno vplivalo na boj proti gospodarskim kaznivim dejanjem v Sloveniji.						
14.	Zavedam se, da je eden od ciljev forenzičnega računovodstva odkrivanje in preprečevanje gospodarskega kaznivega dejanja.						
15.	Nisem seznanjen/a, da je forenzični računovodja eden izmed najmočnejših mehanizmov pri odkrivanju in preprečevanju gospodarskega kaznivega dejanja.						

C: ZAZNANE DOVZETNOSTI ZA GOLJUFIJO

Prosim, označite stopnjo strinjanja pri naslednjih trditvah.

	TRDITEV	SPLOH SE NE STRINJAM	SE NE STRINJAM	SE NITI NE STRINJAM NITI STRINJAM	SE STRINJAM	POPOLNOMA SE STRINJAM	NE VEM
1.	Menim, da so podjetja v Sloveniji dovzetna za gospodarska kazniva dejanja.						
2.	Menim, da je javnost izpostavljena gospodarskim kaznivim dejanjem.						
3.	Obstaja visoka stopnja gospodarskih kaznivih dejanj v slovenskih podjetjih.						
4.	Gospodarska kazniva dejanja niso prispevala k nastanku gospodarske krize v Sloveniji.						
5.	Vsak sektor gospodarstva je "okužen" z gospodarskimi kaznivimi dejanji.						
6.	V javnih službah je visoka stopnja gospodarskega kaznivega dejanja.						

D: KORISTI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA

Prosim, označite stopnjo strinjanja pri naslednjih trditvah.

	TRDITEV	SPLOH SE NE STRINJAM	SE NE STRINJAM	SE NITI NE STRINJAM NITI STRINJAM	SE STRINJAM	POPOLNOMA SE STRINJAM	NE VEM
1.	Gospodarska kazniva dejanja v podjetjih je mogoče preprečiti ali vsaj zmanjšati na najnižjo raven s pomočjo forenzičnega računovodstva.						
2.	Forenzični računovodje imajo pred sabo še dolgo pot v boju proti gospodarskim kaznivim dejanjem v Sloveniji.						
3.	Forenzično računovodstvo lahko pomaga izboljševati klimo ustreznega odzivanja na nedovoljena dejanja v podjetjih.						
4.	Forenzično računovodstvo lahko pomaga izboljševati klimo ustreznega odzivanja na gospodarsko kazniva dejanja v podjetjih.						
5.	Forenzično računovodstvo s svojimi preiskavami ne more pomagati pravosodnim organom.						
6.	Forenzično računovodstvo izboljšuje zasnove sistema notranjega nadzora.						
7.	Forenzično računovodstvo je lahko koristno za Slovenijo.						

Priloga 2: Anketni vprašalnik profesorji

Univerza v Mariboru
Ekonomsko-poslovna fakulteta

ANKETNI VPRAŠALNIK

Spoštovani,

sem Barbara Landeker, študentka podiplomskega študijskega programa, smer računovodstvo, revizija in davščine na Ekonomsko-poslovni fakulteti v Mariboru. Pripravljam magistrsko nalogo z naslovom "Stanje ozaveščenosti študentov in učiteljev računovodstva v Sloveniji o forenzičnem računovodstvu in gospodarskem kriminalu" pod mentorstvom doc. dr. Iztoka Kolarja. Vaše sodelovanje je za raziskavo ključnega pomena, zato Vas vljudno prosim za pomoč. Prosim Vas, da si vzamete približno 5 minut Vašega časa in izpolnite vprašalnik.

Za vaše sodelovanje se Vam prijazno zahvaljujem.

Barbara Landeker

A: DEMOGRAFSKI PODATKI

1. Fakulteta:

- Ekonomska fakulteta v Ljubljani
 Ekonomsko-poslovna fakulteta v Mariboru

2. Spol: M Ž

2. Starost: 18-30 31-40 41-50 51-60 +60

3. Izobrazba:

- VII
 VIII/1
 VIII/2
 Drugo: _____

4. Število let poučevanja na fakulteti: 1-3 4-7 8-11 12-15 +16

5. Poučevani predmeti: _____

B: OBNAŠANJE PROTI GOLJUFIJAM IN IZOBRAŽEVANJE FOREZIČNEGA RAČUNOVODSTVA

1. Ali ste seznanjeni s pojmom forezično računovodstvo? DA NE
2. Kako dobro ste po vašem mnenju seznanjeni s pojmom forezično računovodstvo na lestvici od 1 do 100 (1 skoraj nič – 100 popolnoma)? _____

	TRDITEV	ZELO NIZKA	NIZKA	ZMERNNA	VISOKA	ZELO VISOKA	NE VEM
3.	Kakšna je stopnja ozaveščenosti o forezičnem računovodstvu na fakulteti med vašimi kolegi?						

Prosim, označite stopnjo strinjanja pri naslednjih trditvah.

	TRDITEV	SPLOH SE NE STRINJAM	SE NE STRINJAM	SE NITI NE STRINJAM, NITI STRINJAM	SE STRINJAM	POPOLNOMA SE STRINJAM	NE VEM
4.	Forezični računovodja lahko pomaga pri preprečevanju in odkrivanju gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.						
5.	Poučevanje forezičnega računovodstva na ekonomskih fakultetah bo okrepila preprečevanje in odkrivanje gospodarskih kaznivih dejanj v Sloveniji.						
6.	Obstaja nizka stopnja ozaveščenosti o forezičnem računovodstvu med študenti.						
7.	Zavedanje o forezičnem računovodstvu krepi nadzor prevar pri poslovanju.						
8.	Fakulteta je pripravljena na poučevanje predmeta forezično računovodstvo.						
9.	Poznavanje forezičnega računovodstva bo pozitivno vplivalo na opravljanje dela v praksi študentov smeri računovodstva in revizije v Sloveniji.						
10.	Poznavanje forezičnega računovodstva s strani računovodij in revizorjev bo pozitivno vplivalo na boj proti gospodarskim kaznivim dejanjem v Sloveniji.						
11.	Zavedam se, da je eden od ciljev forezičnega računovodstva odkrivanje in preprečevanje gospodarskega kaznivega dejanja.						

12.	Nisem seznanjen/a, da je forenzični računovodja eden izmed najmočnejših mehanizmov pri odkrivanju in preprečevanju gospodarskega kaznivega dejanja.						
-----	---	--	--	--	--	--	--

C: KORISTI FORENZIČNEGA RAČUNOVODSTVA

Prosim, označite stopnjo strinjanja pri naslednjih trditvah.

	TRDITEV	SPLOH SE NE STRINJAM	SE NE STRINJAM	SE NITI NE STRINJAM NITI STRINJAM	SE STRINJAM	POPOLNOMA SE STRINJAM	NE VEM
1.	Gospodarska kazniva dejanja v podjetjih je mogoče preprečiti ali vsaj zmanjšati na najnižjo raven s pomočjo forenzičnega računovodstva.						
2.	Forenzični računovodje imajo pred sabo še dolgo pot v boju proti gospodarskim kaznivim dejanjem v Sloveniji.						
3.	Forenzično računovodstvo lahko pomaga izboljševati klimo ustreznega odzivanja na nedovoljena dejanja v podjetjih.						
4.	Forenzično računovodstvo lahko pomaga izboljševati klimo ustreznega odzivanja na gospodarsko kazniva dejanja v podjetjih.						
5.	Forenzično računovodstvo s svojimi preiskavami ne more pomagati pravosodnim organom.						
6.	Forenzično računovodstvo izboljšuje zasnove sistema notranjega nadzora.						
7.	Forenzično računovodstvo je lahko koristno za Slovenijo.						